

hoge raad der nederlanden verslag over 2014

inhoudsopgave

voorwoord

*inleiding president en
procureur-generaal*

*uitspraken
civiele kamer*

*uitspraken
strafkamer*

*uitspraken
belastingkamer*

parket 2014

klachtrecht

bijlagen

welkom bij het jaarverslag 2014

In 2014 kreeg de Hoge Raad een nieuwe president; per 1 november is Geert Corstens door Maarten Feteris opgevolgd als president.

In een gezamenlijke inleiding schetsen president en procureur-generaal de ontwikkelingen in het afgelopen jaar: waar staan de Hoge Raad en het parket en waar gaan zij naar toe? In grote lijnen is de Hoge Raad in 2014 verder gegaan op de reeds ingeslagen weg. Centraal uitgangspunt daarbij is steeds: op belangrijke rechtsvragen snel en begrijpelijk antwoorden geven die werkbaar zijn voor de rechtspraktijk. In dit jaarverslag geven de civiele, straf- en belastingkamer ieder weer vijf voorbeelden van dergelijke uitspraken. In een korte inleiding gaan zij in op de instroom en uitstroom van zaken, op de doorlooptijden, toepassing van de artikelen 80a en 81 van de Wet RO en overige ontwikkelingen. De procureur-generaal doet verslag van de werkzaamheden van het parket in 2014 en in een gezamenlijk hoofdstuk van president en procureur-

generaal wordt verslag gedaan van de klachten die in 2014 bij hen binnenkwamen en zijn afgehandeld.

Een verandering ten opzichte van eerdere jaarverslagen is dat in dit verslag geen bijlagen zijn opgenomen. De cijfers over zaken, het financieel jaarverslag (met accountantsverklaring) en de samenstelling van raad en parket per 31 december 2014 zijn op [de site van de Hoge Raad](#) gepubliceerd.

Hopelijk zult u met interesse van het jaarverslag 2014 kennisnemen.

Maarten Feteris
president

Jan Watse Fokkens
procureur-generaal

Ädwin Rotscheid
directeur bedrijfsvoering

inleiding van president en procureur- generaal

Maarten Feteris
president

Jan Watse Fokkens
procureur-generaal

In het jaar 2014 is de Hoge Raad verder gegaan langs de strategische lijnen die hij in 2013 heeft uitgezet. In de inleiding bij het vorige jaarverslag zijn die lijnen beschreven. De taakvervulling door de Hoge Raad en het parket dient optimaal te blijven aansluiten bij de verwachtingen daarover in de samenleving. Daarbij staat centraal dat de Hoge Raad binnen niet al te lange termijn op gezaghebbende en begrijpelijke wijze antwoorden formuleert op rechtsvragen

die in de praktijk leven, vragen waarop de rechtspraak en de samenleving een antwoord wensen. Enkele voorbeelden daarvan uit het afgelopen jaar zijn te vinden in de hierna opgenomen bijdragen van de kamers van de Hoge Raad. De Raad streeft ernaar in zijn uitspraken een zodanig antwoord op rechtsvragen te geven, dat daarmee niet alleen duidelijkheid wordt geboden voor de beslissing van het berechte geval maar dat de overwegingen ook als richtsnoer kunnen dienen voor andere gevallen. In de praktijk bestaat behoefte aan dergelijke duidelijke uitspraken. Die bieden houvast voor rechters en kunnen door rechtzoekenden en degenen die hun rechtshulp verlenen worden gebruikt om de slagingskansen van procedures in andere zaken in te schatten. Duidelijke uitspraken van de Hoge Raad kunnen ook behulpzaam zijn om geschillen buiten de rechter om te beëindigen, bijvoorbeeld in onderhandelingen met het oog op een schikking. Ook kan duidelijke rechtspraak van de hoogste rechter ertoe bijdragen dat juridische conflicten worden voorkomen. De Hoge Raad wil op deze manier een dienstbare rol vervullen voor de praktijk, voor de samenleving die met zijn beslissingen moet werken. “Bijdragen aan de samenleving” was ook de titel van de bundel die in 2014 verscheen naar aanleiding van het 175-jarig bestaan van de Hoge Raad in 2013.

Deze bundel bevat de uitgewerkte bijdragen van zes sprekers die dit thema vanuit verschillende invalshoeken hebben belicht tijdens de viering van dit 175-jarig bestaan in de Koninklijke Schouwburg op 1 oktober 2013.

Ook de rechtsbescherming van het individu, van de rechtzoekende is een belangrijke taak van de Hoge Raad. De raad neemt een beslissing omdat een partij een zaak aan hem voorlegt waarin de lagere rechter volgens die partij een onjuiste beslissing heeft genomen. Wanneer een zaak geen vragen oproept die in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling moeten worden beantwoord, kan de Hoge Raad de zaak in sommige gevallen zonder inhoudelijke motivering afdoen. Dat betreft gevallen waarin het beroep niet tot cassatie kan leiden of waarin de betrokkene klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij dat beroep (zie de artikelen 80a en 81 Wet RO). Deze artikelen worden door de Hoge Raad op ruime schaal toegepast. Doordat Hoge Raad de zaak in deze gevallen wel inhoudelijk beoordeelt, wordt rechtsbescherming in het individuele geval nog steeds geboden, zij het zonder uitleg. De Hoge Raad is zich ervan bewust dat dit niet bevredigend is voor partijen en hun procesvertegenwoordigers. Hij moet echter selectief zijn met zijn aandacht, gegeven de

begrensde tijd en menskracht die hem ter beschikking staan. Door toepassing van de artikelen 80a en 81 van de Wet RO is er meer tijd beschikbaar voor onderzoek en reflectie in zaken die ingewikkeld of controversieel zijn, of die voor veel mensen of organisaties grote consequenties kunnen hebben. Dat kan leiden tot betere en bruikbaarere uitspraken, ook op het gebied van de rechtsbescherming.

80a Wet RO en de mogelijkheid om aan de Hoge Raad een prejudiciële beslissing te vragen

De Wet versterking cassatierechtspraak bevat een aantal vernieuwingen: de bevoegdheid zaken af te doen met toepassing van art. 80a Wet RO en de mogelijkheid voor de feitenrechter om aan de Hoge Raad een prejudiciële beslissing te vragen over veel voorkomende rechtsvragen. Van die vernieuwingen is in 2014 als volgt gebruik gemaakt.

Het percentage zaken dat in 2014 met toepassing van art. 80a is afgedaan, is een kleine 10% van de civiele zaken, ongeveer 40% van de strafzaken en ongeveer 16% van de belastingzaken. De toepassing in civiele zaken was minder dan het jaar daar-

voor, vermoedelijk als gevolg van de invoering van de gespecialiseerde cassatiebalie voor civiele zaken, waardoor het aantal kansloze beroepen is afgenomen. In strafzaken was er een forse stijging en in belastingzaken een geringe toename van het aantal met art. 80a Wet RO afgedane zaken. Uit de cijfers komt naar voren dat art. 80a vooral wordt toegepast bij cassatieberoepen in strafzaken. In de 40% van de cassatieberoepen in strafzaken die op grond van art. 80a Wet RO niet-ontvankelijk zijn verklaard, heeft het parket een, dikwijls zeer summier gemotiveerd, standpunt ingenomen over het mogelijk toepassen van art. 80a. In de loop van 2014 heeft het parket besloten in de toekomst in zaken die – gezien de schriftuur – voor afdoening met toepassing van art. 80a Wet RO in aanmerking lijken te komen, geen standpunt meer in te nemen over de vraag of art. 80a zou moeten worden toegepast. Die werkwijze zal omstreeks juni 2015 worden ingevoerd. Dat betekent dat het parket dan in die zaken alleen nog zal concluderen als de Hoge Raad alsnog om een conclusie vraagt, omdat de zaak naar zijn oordeel niet met toepassing van art. 80a kan worden afgedaan. Wel zal het parket concluderen in zaken waarin vragen van rechtseenheid of rechtsontwikkeling spelen, dan wel het grote belang of de gecompliceerdheid van de zaak een

conclusie wenselijk maken, en daarnaast in die zaken waarbij onmiddellijk duidelijk is dat het beroep slaagt. Dit nieuwe beleid is door de procureur-generaal uiteengezet in een conclusie van 16 december 2014 (ECLI:NL:PHR:2014:2304) en door de Hoge Raad in zijn arrest van 10 februari 2015 (ECLI:NL:HR:2015:96) aanvaard. Ook van de in 2012 geopende mogelijkheid dat de rechter in civiele zaken aan de Hoge Raad vraagt om een prejudiciële beslissing op een vraag waarvan de beantwoording van belang is voor de beslissing in een groot aantal soortgelijke geschillen, werd in 2014 meer gebruik gemaakt. In 2014 kwamen negen prejudiciële vragen binnen bij de Hoge Raad en is in vijf zaken op een dergelijke vraag een beslissing gegeven.

Contacten met feitenrechters

De beslissingen van de Hoge Raad zijn in het bijzonder van belang voor de rechtbanken en de gerechtshoven. Een open houding van raad en parket is daarom gewenst in de richting van deze feitenrechters. Zoals in het vorige jaarverslag al is vermeld, streeft de Hoge Raad dan ook naar intensievere wederzijdse contacten met de feitenrechtspraak. De Hoge Raad is bezig deze contacten verder uit te bouwen. De kamers van de Hoge Raad organiseren periodiek bijeenkomsten met rechtbanken

en gerechtshoven. Voor ieder van de gerechtshoven is er uit elke kamer van de Hoge Raad een raadsheer aangewezen die regelmatige contacten met dat hof onderhoudt. Uiteraard zijn er daarnaast de nodige informele contacten, ook met rechters uit rechtbanken. Vanuit het parket zijn er eveneens veel contacten, met name via het geven van cursussen. Ook kan een raadsheer, advocaat-generaal of medewerker van het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad als waarnemer vaktechnische overleggen bijwonen van een rechtbank of hof. Rechters uit een rechtbank en raadsheren uit een hof kunnen verder gedurende een maand ‘stage’ lopen bij de Hoge Raad. Zij volgen dan de zaken die deze maand in een kamer worden behandeld, wonen het raadkameroverleg bij en bereiden zelf ook conceptarresten voor.

Het doel van al deze contacten is voor de Hoge Raad om goed te beluisteren welke problemen er bij de feitenrechters spelen waarvoor de Hoge Raad mogelijk een oplossing zou kunnen bieden. Ook kunnen deze contacten nuttige informatie opleveren over de vraag of een arrest van de Hoge Raad voor de rechtspraktijk voldoende duidelijk is en of degenen die ermee moeten werken daarmee uit de voeten kunnen. Ook dragen deze contacten bij aan het begrip van feitenrechters voor de werk-

wijze van de Hoge Raad en zijn (beperkte) taak als cassatierechter.

Rechtseenheid bestuursrechtspraak

De Hoge Raad en het parket hebben ook regelmatig contacten met de drie andere hoogste bestuursrechters. Die contacten zijn gericht op het bereiken van rechtseenheid, een van de kerntaken van de Hoge Raad. Omdat de raad slechts voor een deel van de bestuursrechtelijke zaken als hoogste rechter is aangewezen, zal de rechtseenheid in het bestuursrecht bereikt moeten worden door afstemming met andere hoogste rechters op dit gebied. Daartoe vindt frequent overleg plaats in het kader van de Commissie rechtseenheid bestuursrecht. Mogelijke verschillen van inzicht kunnen langs die weg vrijwel altijd op een goede manier worden opgelost. De inbreng in dat overleg van rechters met uiteenlopende ervaringen en inzichten in verschillende delen van het bestuursrecht draagt daartoe bij. In de verhouding met de Raad van State zijn de contacten in zekere mate geformaliseerd, in die zin dat enkele raadsheren uit de Hoge Raad zijn benoemd als staatsraad in buitengewone dienst in de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De rechtseenheid wordt bevorderd door hun deelname aan de rechtspraak van de Raad van State in zaken waarin rechtsvragen aan de orde zijn

die ook op het terrein van de Hoge Raad liggen. Een van de leden van het parket bij de Hoge Raad is eveneens benoemd tot staatsraad in buitengewone dienst in de Raad van State. In die hoedanigheid neemt hij conclusies in zaken waarin de rechts-eenheid in het geding is, en draagt hij aldus ook bij aan die eenheid. Uit een oogpunt van wederkerigheid vindt de Hoge Raad het wenselijk dat ook staatsraden benoemd kunnen worden tot raadsheer in buitengewone dienst in de Hoge Raad. Aldus zouden staatsraden via deelname aan de rechtspraak van de Hoge Raad een vergelijkbare bijdrage kunnen leveren aan de rechtseenheid in het bestuursrecht. Onder de huidige wetgeving is een dergelijke benoeming echter niet mogelijk.

De regering heeft onlangs een concept wetsvoorstel voor consultatie toegezonden op grond waarvan er over enkele jaren nog slechts twee hoogste bestuursrechters zullen zijn: de Hoge Raad (op het gebied van belastingen, ambtenarenrecht en sociale zekerheid) en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (voor de overige delen van het bestuursrecht). Dit betekent een belangrijke uitbreiding van de taak van de Hoge Raad als cassatierechter. In het licht van dit voorstel ligt het voor de hand dat de samenwerking tussen de Hoge Raad en de Afdeling bestuurs-

rechtspraak van de Raad van State in de komende jaren verder zal worden geïntensiveerd. Zo zijn onlangs twee leden van de Hoge Raad voorgedragen voor benoeming tot staatsraad in buitengewone dienst, waaronder voor het eerst een lid van de strafkamer.

Toezicht OM

In 2013 heeft de procureur-generaal een begin gemaakt met het eerste onderzoek naar de vraag of het openbaar ministerie bij de uitoefening van zijn taak de wettelijke voorschriften naar behoren handhaaft en uitvoert. Dit onderzoek berust op een in art. 122 Wet RO aan de procureur-generaal toegekende bevoegdheid tot deze vorm van toezicht op het openbaar ministerie. De daar omschreven bevoegdheid was aanvankelijk vooral gericht op bijzondere situaties, maar in 2011 is in overleg met het College van procureurs-generaal besloten meer algemeen thematisch toezicht op het openbaar ministerie te ontwikkelen. Het in 2013 en 2014 in dat kader uitgevoerde onderzoek naar de strafbeschikking heeft zijn neerslag gevonden in het rapport Beschikt en gewogen, dat op 12 januari 2015 is aangeboden aan de minister van Veiligheid en Justitie. In 2015 zal een vervolgonderzoek worden gedaan naar de afhandeling van zaken door de rechter na verzet tegen de strafbeschikking.

In het parketdeel van dit jaarverslag wordt aan het onderzoek van de strafbeschikking ruimer aandacht besteed.

Herzieningen in strafzaken

De in november 2012 bij de Wet herziening ten voordele ingevoerde mogelijkheid om de procureur-generaal te verzoeken een nader onderzoek in te stellen naar een mogelijke grond voor herziening leidde in 2014 tot negen verzoeken, die alle voor advies zijn voorgelegd aan de Adviescommissie Afgesloten Strafzaken (ACAS). In totaal waren eind december 2014 tweentwintig verzoeken om onderzoek op grond van de nieuwe regeling ontvangen. Daaruit blijkt dat de nieuwe wet duidelijk voorziet in een behoefte. Tot nu toe is naar aanleiding van de verzoeken één vordering tot herziening ingediend, wordt in drie zaken nader onderzoek verricht en zijn vijf verzoeken door de advocaat-generaal afgewezen. In de overige zaken moet nog worden beslist of een onderzoek zal worden ingesteld. Hieruit blijkt dat afhandeling van de verzoeken geruime tijd vergt. Dit is in de eerste plaats een gevolg van de tijd die verstrijkt voordat over het dossier, eventuele andere stukken en het te onderzoeken bewijsmateriaal kan worden beschikt. Ook komen er na het advies van de ACAS in een aantal gevallen bijvoorbeeld nog verzoeken tot aanvullend onder-

zoek, waardoor een beslissing op het verzoek tot nader onderzoek meer tijd vergt. Voor meer informatie wordt verwezen naar het parketdeel van dit jaarverslag.

Presidentswisseling

Op 1 november 2014 heeft de Hoge Raad een nieuwe president gekregen. Geert Corstens heeft na een presidentschap van zes jaar de Hoge Raad verlaten. Aan zijn afscheid werd op 28 oktober 2014 een symposium gewijd. Het had als thema 'Toegang tot de rechter', een onderwerp dat de bijzondere belangstelling van Corstens geniet. Ter gelegenheid van zijn afscheid is de scheidend president benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. Zijn opvolger is Maarten Feteris, tot dan toe vice-president in de belastingkamer van de Hoge Raad. In zijn installatierede betoogde hij dat de Hoge Raad bij de tijd moet zijn en blijven en prees hij de openheid die de Raad de laatste jaren heeft betracht.

35 jaar Wetenschappelijk Bureau

Dit jaar werd ook stilgestaan bij het 35-jarig bestaan van het Wetenschappelijk Bureau (WB) bij de Hoge Raad. Voor het functioneren van de Hoge Raad en het parket is ondersteuning door deze talentvolle juristen onmisbaar. Ter gelegenheid

van het zevende lustrum van dit bureau verscheen in 2014 '[Wetenschappelijk bijdragen](#)', een bundel met bijdragen van diverse leden van het WB.

Optreden naar buiten

Een andere belangrijke ontwikkeling, die al genoemd is in de inleiding tot het vorige jaarverslag, is de wijze waarop de Hoge Raad naar buiten treedt. Ook dit jaar is de Hoge Raad regelmatig, onder meer met nieuwsberichten, naar buiten getreden. De nieuwsberichten worden ook verspreid via Twitter. Verder is de Hoge Raad begonnen om via internet informatie beschikbaar te stellen over zaken die bij de Raad ahangig zijn en die de belangstelling van de media hebben getrokken.

De belastingkamer heeft het afgelopen jaar initiatieven genomen voor de viering van het 100-jarig bestaan van het cassatieberoep in belastingzaken. Daartoe is op 19 december 2014 een site geopend waarop het publiek kan reageren op stellingen over belastingrechtspraak en op het 'Arrest van de maand', een zeer recent fiscaal arrest dat naar het oordeel van de belastingkamer maatschappelijk relevant is.

KEI en nieuwbouw

Met het programma KEI, kwaliteit en innovatie, is de rechtspraak bezig de procedures in burgerlijke zaken en bestuurszaken te vereenvoudigen en te digitaliseren. De Hoge Raad is betrokken bij de voorbereiding van de daarbij behorende wetgeving. In dat kader hebben president en procureur-generaal in 2014 onder meer een advies uitgebracht over het wetsvoorstel tot vereenvoudiging en digitalisering van deze procedures in hoger beroep en cassatie. Het is het streven dat deze vernieuwing in het eerste kwartaal van 2016 in werking zal treden. Ook voor de cassatierechtspraak betekent dit digitalisering van de procedure in civiele zaken vanaf datum van inwerkingtreding van de nieuwe procedureregels. De verandering die dat met zich brengt is in zoverre beperkt dat binnen de Hoge Raad voor de processtukken in cassatie en een deel van de stukken in feitelijke instantie al met digitale dossiers wordt gewerkt. De voorbereidingen om tijdig de voorzieningen voor de digitale aansluiting met de feitenrechtspraak gereed te hebben zijn inmiddels in gang gezet, zodat ook de dossiers van de feitelijke instanties digitaal kunnen worden ingezonden en verwerkt. Het streven is een en ander aan het eind van 2015 operationeel te hebben.

Met de nieuwbouw voor de Hoge Raad aan het Korte Voorhout is in 2014 daadwerkelijk begonnen nadat de daar staande gebouwen waren gesloopt. Op 12 mei werd de nieuwbouw officieel gestart met de eerste bouwhandeling, het plaatsen van een betonnen element, door de president, de procureur-generaal en de directeur bedrijfsvoering. De bouw van het door Claus en Kaan architecten ontworpen gebouw bereikte op 14 januari 2015 het hoogste punt. Begin januari 2016 zal de Hoge Raad zijn nieuwe huisvesting betrekken.

vijf geselecteerde uitspraken van de civiele kamer uit 2014

INHOUD

PRINT

inleiding

vereniging martijn

besmetverklaring door vakbonden onrechtmatig?

in exceptioneel geval recht op vergoeding van in beginsel niet-gedekte zorg

telefoonabonnementen met 'gratis' mobiele telefoon zijn koop op afbetaling

vakantiegeld slechts beperkt voor beslag vatbaar

inleiding

In 2014 werden 491 civiele zaken aanhangig gemaakt. In het jaarverslag 2013 werd gesignaleerd dat de instroom – in 2013 483 zaken – ten opzichte van de jaren 2009-2012 was gedaald met ongeveer 15%. Een verdere daling van de instroom heeft zich in 2014 dus niet voorgedaan.

In het jaarverslag van 2013 werd een mogelijke trendbreuk gesignaleerd: het aantal dagvaardingszaken was relatief minder afgenomen dan het aantal verzoekschriftzaken. Dat was opvallend, omdat in de voorgaande jaren een gestage verschuiving van dagvaardingszaken naar verzoekschriftzaken plaatsvond. De wending van 2013 is ook in 2014 zichtbaar: ten opzichte van 2013 zijn in 2014 21% meer dagvaardingszaken ingestroomd en 25% minder verzoekschriftzaken.

Prejudiciële vragen

Het jaar 2014 was het tweede jaar waarin rechtbanken en hoven aan de Hoge Raad rechtsvragen konden voorleggen die rijzen in door deze colleges te berechten zaken ('prejudiciële vragen'). Evenals in 2013 is deze mogelijkheid in 2014 een succes gebleken. In 2014 bereikten de Hoge Raad in negen zaken prejudiciële vragen, waarvan vijf afkomstig waren van hoven en vier van rechtbanken.

De Hoge Raad deed in 2014 eveneens in negen zaken uitspraak omtrent prejudiciële vragen. De doorlooptijd vanaf de ontvangst van de prejudiciële vraag tot aan de uitspraak van de Hoge Raad varieerde tussen 143 en 203 dagen, met in één zaak een uitschieter naar 277 dagen. De gemiddelde doorlooptijd van de negen uitgestroomde zaken was 190 dagen (dus ongeveer zes maanden).

'Vanuit de cassatiebalie worden steeds meer zaken aan de Hoge Raad voorgelegd 'die ertoe doen' en die om een inhoudelijk gemotiveerde uitspraak vragen'

In 2014 is door het parket in 419 zaken geconcludeerd en werden door de civiele kamer 405 zaken afgedaan. De werkvoorraad eind 2014 was 424 zaken. De gemiddelde doorlooptijd van alle afgedane zaken (inclusief de doorlooptijd van de zaken die aanhangig zijn geweest bij het Hof van Justitie van de Europese Unie) is in 2014 ten opzichte van 2013 gedaald van 328 naar 292 dagen per zaak.

Deze cijfers weerspiegelen dat, hoewel de Hoge Raad de nodige aandacht heeft voor verkorting van doorlooptijden, deze in belangrijke mate worden bepaald door

de aard, inhoud en omvang van de aangebrachte zaken. Het aantal civiele zaken waarin een verkorte afdoening met toepassing van art. 80a of art. 81 Wet RO mogelijk is, daalt nog steeds. Nadat in 2013, het eerste volle jaar waarin art. 80a Wet RO van toepassing was, 73 zaken met toepassing van art. 80a Wet RO werden afgedaan en 239 met toepassing van art. 81 Wet RO, zijn in 2014 36 zaken met toepassing van art. 80a Wet RO afgedaan en 145 met toepassing van art. 81 Wet RO.

‘Het lijkt erop dat de Wet versterking cassatierechtspraak vruchten begint af te werpen en de Hoge Raad steeds vaker voorrang kan geven aan zijn taken op het gebied van rechtseenheid, rechtsontwikkeling en rechtsbescherming.’

Uit een oogpunt van kwaliteit van de cassatierechtspraak is de daling in de verkorte afdoening positief te duiden, omdat die illustreert dat vanuit de cassatiebalie steeds meer zaken aan de Hoge Raad worden voorgelegd ‘die ertoe doen’ en die om een inhoudelijk gemotiveerde uitspraak vragen. In 2013 werd de uitspraak in 49%

van de zaken van een inhoudelijke motivering voorzien en werd 51% van de zaken met toepassing van art. 80a of 81 Wet RO afgedaan. In 2014 werd 55% van de uitspraken van een inhoudelijke motivering voorzien en werd 45% van de zaken verkort afgedaan. Het lijkt erop dat de Wet versterking cassatierechtspraak vruchten begint af te werpen en de Hoge Raad steeds vaker voorrang kan geven aan zijn taken op het gebied van rechtseenheid, rechtsontwikkeling en rechtsbescherming. In de komende jaren zal blijken of deze ontwikkeling zich voortzet.

Toename werklast

In lijn met het voorgaande is de relatieve werklast per zaak voor parket en raad in 2014 verder toegenomen. Ook de omvang van de dossiers neemt nog steeds toe. Onder de zaken waarin een inhoudelijk gemotiveerde uitspraak wordt gedaan, bevindt zich een gestaag toenemend aantal zeer complexe en bewerkelijke zaken. Ook in 2014 valt dit te verklaren doordat in menig civiele zaak de gelaagde rechtsordes van het nationale recht, het EU-recht en andere vormen van internationaal (verdrags-)recht een rol spelen, alsmede door het aantal zaken waarin grote belangen spelen. De selectie van uitspraken uit het verslagjaar laat voorbeelden zien van

ingrijpende beslissingen in enkele van de zeer uiteenlopende rechtsgebieden die tot het werkterrein van de civiele kamer behoren.

Digitaal procederen

Tot slot verdient vermelding dat in 2014 aandacht is besteed aan de ontwikkelingen omtrent digitaal procederen. Nadat in 2012 de schriftelijke rol was ingevoerd, is in 2014 in overleg met de civiele cassatiebalie de communicatie met cassatieadvocaten over het verrichten van proceshandelingen in aanhangige zaken ook elektronisch vorm gegeven. In verband met de wetsvoorstellen over digitalisering van procedures, waaronder als een van de eerste de civiele dagvaardingsprocedure, is in 2014 ook een begin gemaakt met de voorbereidingen voor digitaal procederen in cassatie.

vereniging martijn

[HR 18 APRIL 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:948](#)

De vereniging Martijn, opgericht in de jaren '80 van de vorige eeuw, had volgens haar statuten ten doel “het bespreekbaar maken van en het streven naar de wettelijke en maatschappelijke acceptatie van ouderen-jongeren relaties”. Volgens het openbaar ministerie streefde de vereniging, ondanks dit op papier keurige doel, echter in werkelijkheid naar het verlagen van drempels voor, en het faciliteren van seksueel contact tussen volwassenen en kinderen. Daarom heeft het openbaar ministerie bij de rechtbank een verzoek ingediend om de vereniging Martijn te verbieden en te ontbinden. Volgens de tekst van de wet (art. 2:20 lid 1 BW) moet de rechtbank dan onderzoeken of “de werkzaamheid” van de vereniging in strijd is met de openbare orde. Oordeelt zij dat dit het geval is, dan heeft de rechtbank – nog steeds volgens de wettekst – geen ruimte voor afweging, maar dient zij de vereniging verboden te verklaren en te ontbinden. Maar de ontbinding van een vereniging heeft ook belangrijke grondrechtelijke dimensies: zowel onze Grondwet als internationale verdragen waarbij Nederland partij is, waarborgen de vrijheden van meningsuiting, vereniging en vergadering. Daarom dient de rechter de wettekst uit te leggen in het licht van deze

fundamentele vrijheden, die echter geen van alle absoluut zijn.

Al eerder, op 26 juni 2009, had de Hoge Raad in dit opzicht een richtinggevende uitspraak gedaan (ECLI:NL:HR:2009:BI1124). Het ging toen om een verzoek van het openbaar ministerie om een bepaalde ‘chapter’ (afdeling) van de Hells Angels te verbieden. De Hoge Raad oordeelde toen onder meer dat de ontbinding van een vereniging een ernstige inbreuk op de genoemde grondrechten betekent waaraan slechts in het uiterste geval mag worden toegekomen. In dat geval had het openbaar ministerie onvoldoende feiten aannemelijk gemaakt om ontbinding te rechtvaardigen.

In de zaak van de vereniging Martijn paste de rechtbank de door de Hoge Raad in 2009 geformuleerde maatstaven toe, en ontbond op grond daarvan de vereniging. Het hof oordeelde echter anders. Weliswaar vond ook het hof dat “de werkzaamheid” van de vereniging een daadwerkelijke en ernstige aantasting betekende van de lichamelijke en seksuele integriteit van kinderen, maar stelde daarnaast de extra eis dat die werkzaamheid de samenleving ontwricht of kan ontwrichten. Aan die eis was volgens het hof niet voldaan.

De samenleving is immers in staat zich teweer te stellen tegen ongewenste uitingen en gedragingen die weliswaar verwerpelijk, maar niet strafbaar zijn. Zij dient ook opvattingen voor lief te nemen die in brede kring worden verafschuwd.

De Hoge Raad oordeelde dat het hof niet de eis mocht stellen dat de samenleving daadwerkelijk is ontwricht. De uitspraak van het hof kon dus niet in stand blijven. Bijna altijd verwijst de Hoge Raad de zaak dan naar een ander hof om deze verder af te doen, maar omdat geen onderzoek naar de feiten meer nodig was – die stonden vast – deed hij nu zelf de zaak af. Hij stelde voorop dat de fundamentele aard van het grondrecht van vereniging impliceert dat

de enkele omstandigheid dat de werkzaamheid van de vereniging bedreigend is voor de openbare orde, niet meebrengt dat zij verboden wordt verklaard en wordt ontbonden. In het concrete geval zullen de gronden daarvoor duidelijk zwaarder moeten wegen dan de fundamentele vrijheid van vereniging.

Wat betreft de werkzaamheid van de vereniging Martijn is gebleken dat zij de gevaren van seksueel contact met jonge kinderen bagatelliseert en dergelijke contacten verheerlijkt en propageert. Seksueel contact van volwassenen met jonge kinderen is naar de in Nederland levende maatschappelijke opvattingen een daadwerkelijke en ernstige aantasting van de lichamelijke en seksuele integriteit van het kind, waardoor het kind grote en blijvende psychische schade kan oplopen. Bovendien behoeven juist kinderen bescherming tegenover volwassenen die handelingen als hier bedoeld verrichten, omdat zij in het algemeen door hun jeugdige leeftijd en de daarmee samenhangende kwetsbaarheid in een afhankelijke positie verkeren ten opzichte van volwassenen. Deze maatschappelijke opvattingen worden ook buiten Nederland breed gedragen, en Nederland heeft zich internationaal verplicht maatregelen ter bescherming van kinderen te nemen.

Hoewel in het algemeen grote terughoudendheid moet worden betracht bij het verbieden en ontbinden van een vereniging, dwingen de uitzonderlijk ernstige aard van de onderhavige gedragingen, de aard van de werkzaamheid van de vereniging – die erop is gericht bij haar leden en anderen die haar website bezoeken, eventuele drempels weg te nemen om seksueel contact met kinderen te hebben, en aldus dergelijk contact te bevorderen – en de daarmee strokende kennelijke bedoeling van haar leden, tot het oordeel dat het, bij afweging van alle betrokken rechten en belangen, in een democratische samenleving noodzakelijk is dat de vereniging wordt verboden en ontbonden in het belang van de bescherming van de gezondheid en van de rechten en vrijheden van kinderen.

De uitspraak van het hof werd dus vernietigd, en de uitspraak van de rechtbank bekrachtigd, conform de conclusie van de advocaat-generaal.

Over deze uitspraak is een klacht ingediend bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die begin 2015 echter niet-ontvankelijk is verklaard.

besmet- verklaring door vakbonden onrechtmatig?

[HR 31 OKTOBER 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:3077](#)

Het recht op collectieve actie bij belangengeschillen tussen werkgever en werknemers is als sociaal grondrecht erkend in het Europees Sociaal Handvest (ESH). Dit verdrag is in Nederland rechtstreeks van toepassing, zodat burgers zich daarop kunnen beroepen. De grenzen van het recht op collectieve actie zijn niet in de wet geregeld, maar aan de rechtspraak overgelaten. Indien een collectieve actie is aan te merken als een ‘collectief optreden’ in de zin van het ESH, dan is de actie in beginsel rechtmatig. De actie kan dan nog wel door de rechter worden beperkt of verboden als deze disproportioneel is, wat het geval kan zijn als daardoor een onevenredige inbreuk wordt gemaakt op de rechten van derden.

Het klassieke geval van een collectieve actie is een staking, werkonderbreking of stiptheidsactie in het bedrijf van de werkgever. Dergelijke acties kunnen ook derden treffen. De praktijk laat hiervan ook nieuwe varianten zien. Zo roepen bonden soms derden op om hun actie te steunen (bijvoorbeeld solidariteitsstakingen). Ook kunnen acties specifiek worden gericht tegen derden, hoewel zij zijn bedoeld om collectieve onderhandelingen met de werkgever te bevorderen.

Het arrest van 31 oktober 2014, [ECLI:NL:HR:2014:3077](#), betrof een mengvorm van de laatste twee varianten. De vakbonden FNV en HZC hadden een conflict met Rietlanden, een bedrijf dat schepen loste. Dat bedrijf zou overgaan tot het lossen van de Evgenia, een schip dat een grote lading steenkool vervoerde. De bonden hebben dat werk ‘besmet verklaard’ in die zin, dat zij ook hun leden bij andere overslagbedrijven hebben verzocht dit schip niet te lossen. Die leden gaven aan deze oproep gehoor, met als gevolg dat het schip niet kon worden gelost en op last van de autoriteiten naar een ankerplaats moest worden gebracht. Enerco, het bedrijf waarvoor de lading steenkool was bestemd, leed hierdoor schade. Enerco vorderde in kort geding veroordeling van de bonden om de besmetverklaring op te heffen. De kernvraag was of deze actie van de bonden viel onder het grondrecht van de ESH op collectieve actie en of de actie onrechtmatig was. Het hof was van oordeel dat de besmetverklaring geen collectieve actie was in de zin van het grondrecht voor zover deze betrekking had op werkzaamheden in (de uitoefening van) andere ondernemingen dan Rietlanden. Dit bracht volgens het hof mee dat de actie in beginsel onrechtmatig was. Bovendien berokkende deze actie enerzijds Enerco veel schade, terwijl anderzijds het stakings-

doel ook kon worden bereikt indien de loswerkzaamheden door een ander bedrijf konden worden verricht. Zelfs als de actie wel onder het grondrecht zou vallen, zou zij disproportioneel zijn, aldus het hof.

De advocaat-generaal concludeerde tot verwerping van het beroep. Volgens hem heeft het hof niet, zoals het middel betoogt, in algemene bewoordingen overwogen dat een besmetverklaring niet als collectieve actie in de zin van het ESH kan worden aangemerkt. Deze besmetverklaring is echter geen proportioneel middel in het belangengeschil met Rietlanden. Het hof heeft volgens de advocaat-generaal ten overvloede een hypothetische situatie uitgewerkt om te illustreren dat ook bij een andere benadering de uitkomst van het geschil hetzelfde zou zijn.

De Hoge Raad heeft het arrest van het hof vernietigd. Hij oordeelde dat het grondrecht op ‘collectief optreden’ ruim moet worden uitgelegd. Dat brengt mee dat een werknemersorganisatie in beginsel vrij is in de keuze van middelen om haar doel te bereiken. Als de collectieve actie redelijkerwijs kan bijdragen tot de doeltreffende uitoefening van het recht op collectief onderhandelen, valt die actie onder het bereik van het grondrecht. Anders dan het hof kennelijk heeft geoordeeld, kan dat ook

het geval zijn als de actie wordt uitgevoerd in een ander bedrijf dan dat van de werkgever tegen wie de actie zich uiteindelijk richt. Als de actie valt onder het grondrecht, kan deze alleen worden beperkt als daarmee zodanig inbreuk wordt gemaakt op de rechten van derden dat beperkingen, maatschappelijk gezien, dringend noodzakelijk zijn. Omdat het hof ervan is uitgegaan dat de actie niet onder het grondrecht viel en in beginsel onrechtmatig was, heeft het vervolgens een te lichte maatstaf aangelegd bij de beoordeling van de geoorloofdheid van de besmetverklaring. Een ander hof zal aan de hand van de door

de Hoge Raad gegeven maatstaf opnieuw moeten beoordelen of de actie valt onder het grondrecht en zo ja, of wordt voldaan aan de juiste, zwaardere, eisen voor onrechtmatigheid.

Uit dit arrest blijkt dat het sociale grondrecht op collectief optreden een ruim bereik heeft en dat de vakbonden veel vrijheid hebben in de keuze van middelen om hun doel te bereiken. De grens is pas bereikt als de actie redelijkerwijs niet kan bijdragen tot de doeltreffende uitoefening van het recht op collectief onderhandelen.

in exceptioneel geval recht op vergoeding van in beginsel niet- gedekte zorg

[HR 19 DECEMBER 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014: 3679](#)

De wettelijke zorgverzekering regelt de medische basiszorg voor de gehele bevolking. De samenstelling van het pakket dat onder die verzekering valt, is vastgelegd in de Zorgverzekeringswet en de daarop berustende regelingen. De omvang van de premies en (collectieve) bijdragen voor de zorg is afgestemd op de inhoud en omvang van dat pakket en de mate waarin van de daarvan deel uitmakende zorg gebruik wordt gemaakt. Dit leidt er niet alleen toe dat verzekerden op grond van de wettelijke zorgverzekering geen recht hebben op meer of andere zorg

dan in het basispakket zit, maar ook dat het verzekeraars niet is toegestaan om dergelijke zorg op grond van die verzekering te vergoeden.

Het is de bedoeling van de Zorgverzekeringswet dat het basispakket steeds de voor eenieder noodzakelijke zorg bevat, “getoetst aan aantoonbare werking, kosteneffectiviteit en noodzaak van collectieve financiering”. Het kan echter door bijzondere factoren gebeuren dat de samenstelling van het wettelijk basispakket lacunes bevat.

Een dergelijk geval was aan de orde in de uitspraak van de Hoge Raad van 19 december 2014 (ECLI:NL:HR:2014:[3679](#)). Daarin ging het om een meisje van elf jaar oud dat lijdt aan een zeer zeldzame ziekte. De gevolgen van die ziekte zijn zeer ernstig en kunnen onomkeerbaar zijn (onherstelbaar weefselverlies, uiteindelijke amputatie, invaliditeit en afname van levensverwachting). Bovendien veroorzaakt de ziekte buitengewoon veel pijn.

Bij het meisje viel de ziekte niet onder controle te krijgen met de doorgaans daarvoor gebruikte geneesmiddelen. Daarom had de behandelend specialist een geneesmiddel voorgeschreven dat alleen voor volwassenen in het basispakket is opgenomen. Bij

volwassenen werkt dat geneesmiddel goed. Andere behandelingsmogelijkheden met een te verwachten positief effect waren er niet voor het meisje.

De verzekeraar weigerde het geneesmiddel te vergoeden omdat het niet in het basispakket is opgenomen voor kinderen. Doordat het een erg duur geneesmiddel is, konden de ouders van het meisje de kosten van het gebruik ervan niet betalen. Zij hadden tegen de verzekeraar een kort geding aangespannen om gedaan te krijgen dat deze het middel toch vergoedde.

De voorzieningenrechter had de vordering van de ouders toegewezen. Hij was van oordeel dat sprake is van zodanige bijzondere omstandigheden dat de verzekeraar het middel behoort te vergoeden. Daarvoor wees hij onder meer op het volgende:

- de enige reden dat het geneesmiddel niet in het basispakket zit voor kinderen, is dat er bij kinderen onvoldoende onderzoek naar het geneesmiddel is gedaan;
- dat komt door het feit dat de ziekte bij kinderen zeer zeldzaam is (op dit moment hebben ongeveer twintig kinderen deze ziekte in Nederland, van wie drie in de ernstige vorm waarin het meisje dit heeft);

- vanwege ditzelfde feit is voldoende onderzoek bij kinderen ook niet mogelijk;
- uit de literatuur is echter bekend dat het geneesmiddel ook bij kinderen werkt.

De verzekeraar heeft (sprong)cassatieberoep ingesteld tegen het vonnis van de voorzieningenrechter om duidelijkheid te krijgen over wat in dit soort gevallen geldt. De Advocaat-Generaal was van opvatting dat de wet de door voorzieningenrechter gemaakte uitzondering niet toelaat en concludeerde daarom tot vernietiging van diens vonnis. Zijns inziens zou de wetgever moeten voorzien in een procedure waarin zorgverzekerden met een beroep op zeer uitzonderlijke omstandigheden zouden moeten kunnen verzoeken om niet binnen de dekkingssomvang van de zorgverzekering vallende verstrekkingen.

In zijn uitspraak heeft de Hoge Raad voorop gesteld dat er in beginsel geen recht op vergoeding is buiten het basispakket. Naar de bedoeling van de wet omvat de dekking van de zorgverzekering uitsluitend het basispakket. Het is niet aan de rechter om hierop uitzonderingen te maken. In uitzonderlijke gevallen kan dat echter anders zijn. Het moet dan gaan om een geval waaraan de wetgever niet heeft gedacht bij de totstandkoming van de Zorgverzekeringswet. Verder moet het

gaan om zorg die behoort tot wat de wetgever voor ogen heeft gestaan bij de 'noodzakelijke zorg' die in het basispakket moet zitten.

De aanspraak bestaat in dat geval als is voldaan aan de volgende voorwaarden: (i) de kosten van de zorg of het geneesmiddel zijn zodanig hoog dat de verzekerde deze niet zelf kan opbrengen, (ii) alternatieven ontbreken, (iii) de zorg of het geneesmiddel is noodzakelijk in verband met een medisch zeer ernstige toestand die levensbedreigend is dan wel leidt tot ernstig lijden, en (iv) aan te nemen valt dat die zorg of dat geneesmiddel in aanmerking komt of zal komen om te worden opgenomen in het pakket. Terughoudendheid is op haar plaats bij het aannemen van deze aanspraak.

De beslissing van de voorzieningenrechter komt volgens de Hoge Raad erop neer dat in deze zaak sprake is van een uitzonderlijk geval, en dat is voldaan aan genoemde voorwaarden. Daarom heeft de Hoge Raad het cassatieberoep van de verzekeraar verworpen. Dit betekent dat de verzekeraar moet doorgaan met het verstrekken van het geneesmiddel aan het meisje.

telefoon- abonnementen met 'gratis' mobiele telefoon zijn koop op afbetaling

HR 13 JUNI 2014,
ECLI:NL:HR:2014: 1385

Telefoonabonnementen waarbij een 'gratis' mobiele telefoon wordt verstrekt, zijn een bekend en geliefd verschijnsel.

Het abonnement komt erop neer dat de consument een vast maandbedrag (voor de 'bundel') betaalt gedurende een vooraf bepaalde periode van bijvoorbeeld twee of drie jaar. Hij krijgt van de provider een nieuw mobiel telefoontoestel ter beschikking, en kan gedurende de contractperiode de bundel benutten voor een bepaald aantal belminuten, sms-berichten en andere (internet-)diensten. Na afloop van de contractperiode kan hij het toestel behouden.

Problemen ontstaan wanneer de consument het maandbedrag niet langer kan voldoen. Sommigen hebben niet goed overzien dat het maandbedrag voor hen een te zware, structurele financiële last vormt. Anderen komen in financiële problemen doordat zij (soms uit eigen keus, soms door beïnvloeding of dwang) meer abonnementen naast elkaar afsluiten om telkens nieuwe toestellen te verkrijgen.

De betalingsproblemen leiden meestal ertoe dat de provider een incasso-procedure begint waarin de achterstallige maandbedragen worden opgevorderd. In veel van deze procedures is de vraag

gerezen of de consument bij deze abonnementsvorm beschermd wordt door de wettelijke regels met betrekking tot koop op afbetaling of consumentenkrediet, voor zover het om het meegeleverde telefoon-toestel gaat. De Hoge Raad heeft die vraag, in overeenstemming met het advies van advocaat-generaal Wissink, op 13 juni 2014 bevestigend beantwoord (ECLI:NL:HR:2014:[1385](#)).

De uitspraak is gedaan naar aanleiding van een door de kantonrechter in Delft gestelde prejudiciële vraag aan de Hoge Raad. In die procedure ging het om een jonge vrouw die in een korte periode een aantal telefoonabonnementen in belwinkels had afgesloten. Daarbij ontving zij telkens een telefoon met een verkoopwaarde van ongeveer € 475. Omdat zij de maandelijkse abonnementskosten niet betaalde, is zij voor de kantonrechter gedaagd. In die procedure heeft zij zich onder meer beroepen op de wettelijke regels die consumenten bij koop op afbetaling en bij consumentenkrediet beschermen. Maar volgens de provider zijn die regels niet van toepassing, omdat met de abonnementskosten alleen wordt betaald voor bellen, sms-en en andere diensten, terwijl het toestel gratis ter beschikking wordt gesteld; er is dus geen sprake van koop of van krediet. De kantonrechter heeft aan de Hoge Raad

de vraag voorgelegd of in dit soort gevallen toch sprake is van koop op afbetaling en consumentenkrediet.

Deze vraag moet volgens de Hoge Raad niet worden beantwoord op basis van alleen maar de tekst van de overeenkomst. De regels voor koop op afbetaling en consumentenkrediet die consumenten beschermen, kunnen niet ontgaan worden doordat de aanbieder een bepaalde vorm en formulering voor de overeenkomst kiest. Het gaat erom of de overeenkomst naar haar strekking onder die wettelijke regels valt.

Naar het oordeel van de Hoge Raad past het bij de financiële en bedrijfseconomische werkelijkheid en bij de verwachtingen die de provider en de consument mogen hebben, om ervan uit te gaan dat in de abonnementskosten ook een vergoeding voor het verkrijgen van de mobiele telefoon is begrepen. De provider mag in een concreet geval het tegendeel aannemelijk maken, maar als hij daarin niet slaagt, is sprake van koop op afbetaling en tevens van consumentenkrediet.

De uitspraak brengt onder meer mee dat de provider volgens de wettelijke regels de overeenkomst schriftelijk moet vastleggen, waarbij de prijs van het toestel duidelijk moet worden vermeld. Verder geldt een

bedenktermijn van veertien dagen, waarbinnen de consument de overeenkomst zonder opgave van redenen kan ontbinden (art. 7:66 BW (consumentenkrediet)). Indien de wettelijke regels ter bescherming van de consument niet in acht zijn genomen, zal deze de overeenkomst met betrekking tot de koop van het toestel en het gedeelte van de maandbedragen dat daarop betrekking heeft, geheel of gedeeltelijk kunnen vernietigen.

vakantiegeld slechts beperkt voor beslag vatbaar

HR 31 OKTOBER 2014,
ECLI:NL:HR:2014:3068

Bij beslag op lonen en uitkeringen kent de wet een beslagvrije voet om het bestaansminimum van de schuldenaar te waarborgen. Schuldeisers die beslag op loon of op een uitkering leggen, kunnen slechts aanspraak maken op afdracht van het loon of de uitkering voor zover dat boven de beslagvrije voet uitkomt. De beslagvrije voet is in de meeste gevallen een bedrag dat gelijk is aan 90% van de bijstandsnorm.

De beslagvrije voet moet per maand worden berekend. Vakantiegeld wordt meestal eenmaal per jaar betaald. In de maand van

die betaling is het totale inkomen daarom meestal hoger dan de beslagvrije voet. Door een afdracht aan de beslaglegger in die maand kan echter het inkomen van de schuldenaar, als dat in de voorafgaande maanden lager was dan de beslagvrije voet, over een langere periode bezien, onder het bestaansminimum blijven. Daarom werd soms geoordeeld dat op het vakantiegeld niet of niet volledig beslag kan worden gelegd.

Om duidelijkheid te krijgen welke regels hier gelden, heeft de procureur-generaal bij de Hoge Raad cassatie in het belang

der wet ingesteld tegen een vonnis waarbij in deze zin was beslist. Het gaat om een vraag die in de beslagpraktijk met regelmaat speelt. Gerechtsdeurwaarders moeten weten hoe zij moeten handelen. Hetzelfde geldt voor werkgevers en uitkeringsinstanties.

Gelet op het belang van de vraag heeft de Hoge Raad bij tussenarrest aan anderen dan partijen gelegenheid gegeven om zich daarover uit te laten. Het was de eerste keer dat hij dit mogelijk maakte in een cassatieberoep in het belang der wet. De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders en de Sociale Verzekeringsbank hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

De procureur-generaal was van oordeel dat de wet geen mogelijkheid biedt om af te wijken van de regel dat de beslagvrije voet per maand moet worden berekend. Dat betekent dat al het vakantiegeld dat (tezamen met het gewone maandelijkse inkomen) boven de beslagvrije voet uitkomt in de maand van de jaarlijkse betaling daarvan, steeds moet worden

afgedragen aan de beslaglegger, ongeacht het inkomen in andere maanden.

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 31 oktober 2014 (ECLI:NL:HR:2014:[3068](#)) anders beslist. Volgens het arrest dient bij de vaststelling van de beslagvrije voet de jaarlijkse betaling van het vakantiegeld te worden aangemerkt als een onderdeel van het maandinkomen in de periode waarover het vakantiegeld is opgebouwd, telkens ter hoogte van het bedrag waarmee die opbouw in de desbetreffende maand heeft plaatsgevonden. De jaarlijkse betaling van het vakantiegeld is in verband daarmee niet voor beslag vatbaar voor zover in de maanden waarover de opbouw van het vakantiegeld plaatsvond, het inkomen (inclusief de maandelijkse aanspraak op het vakantiegeld) onder de beslagvrije voet bleef.

Hiermee is recht gedaan aan de strekking van de beslagvrije voet om de schuldenaar het bij de wet voorziene bestaansminimum te waarborgen. Door deze beslissing krijgt de schuldenaar immers in beginsel ook over een langere periode gezien dit minimum uitbetaald.

vijf geselecteerde uitspraken van de strafkamer uit 2014

INHOUD

PRINT

inleiding

medeplegen of medeplichtigheid

roekeloosheid in het verkeer

groepsbelediging door een politicus

kinderporno en de kunst van het ten laste leggen

verhoorsbijstand

inleiding

Door de inzet van allen die in de strafsector werkzaam zijn, is de werkwijze om door efficiënter werken en verantwoorde zaakstroomdifferentiatie, enerzijds de werkvoorraad te verkleinen en doorlooptijden te verkorten en, anderzijds, daadwerkelijk ruimte te scheppen voor de behandeling van zaken die in het bijzonder voor de rechtsvorming en rechtsbescherming van belang zijn en waar de rechtspraktijk behoefte heeft aan, tijdig gegeven, richtinggevende beslissingen, vruchtbaar gebleken. Hoewel de instroom van zaken in 2014 wat is gedaald ten opzichte van voorgaande jaren (maar nog altijd veel hoger ligt dan de prognose), is de uitstroom beduidend hoger en zijn de doorlooptijden aanzienlijk teruggebracht. Dat hangt samen met de succesvolle inhaalslag die het parket eind 2013 heeft ondernomen om de werkvoorraad terug te dringen, de stroomlijning van de behandeling van zaken die op de in artikel 81 Wet RO bedoelde verkorte wijze kunnen worden afgedaan en de ontwikkeling die de toepassing van artikel 80a Wet RO heeft doorgemaakt. Omstreeks 40 procent van de zaken met cassatiemiddelen wordt inmiddels met toepassing van artikel 80a Wet RO afgedaan. Aan die afdoening wordt in dit jaarverslag, net als in dat van 2013, in het bijzonder aandacht besteed om zo in kort bestek een beeld te geven van de ontwikkeling op dat vlak.

Werkwijze artikel 80a Wet RO

Artikel 80a Wet RO maakt het mogelijk om, zo snel mogelijk na binnenkomst van de schriftuur met cassatiemiddelen, het beroep in cassatie niet-ontvankelijk te verklaren wanneer de aangevoerde klachten geen behandeling in cassatie rechtvaardigen omdat de partij die cassatie instelt klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep of omdat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden. Voor alle betrokkenen – verdachten, slachtoffers, benadeelde partijen, het openbaar ministerie – is dan op zo kort mogelijke termijn duidelijk dat de uitspraak van de feitenrechter definitief is. De huidige werkwijze is als volgt. Nieuw binnengekomen schrifturen worden door het parket beoordeeld of zij zich lenen voor toepassing van art. 80a Wet RO. Komt de advocaat-generaal tot het standpunt dat dit het geval is, dan laat hij dat in een korte conclusie weten. Die conclusie wordt aan de indiener van de schriftuur toegezonden en deze kan daarop desgewenst reageren door middel van een zogenaamde borgersbrief. De Hoge Raad bekijkt de zaak en als hij het standpunt van de advocaat-generaal deelt, beslist hij tot toepassing van art. 80a Wet RO in een arrest met meestal een zeer summiere motivering. Het is overigens het voornemen van het parket vanaf de zomer van 2015 een andere werkwijze te volgen

en af te zien van een standpunt in zaken die zich voor toepassing van artikel 80a Wet RO lenen (“facultatief concluderen”; zie de conclusie van de procureur-generaal (ECLI:NL: PHR:2014:2304) bij Hoge Raad 3 februari 2015 ECLI:NL: HR:2015:96). Dat zal in het komende verslagjaar tot een lager aantal (verkorte) conclusies leiden.

Voorbeelden van 80a Wet RO

In het standaardarrest kort na de invoering van dit artikel heeft de Hoge Raad al diverse gevallen genoemd die tot deze niet-ontvankelijkheid van het cassatieberoep leiden (HR 11 september 2012, ECLI:NL: HR:2012:BX0132). Verschillende keren heeft de Hoge Raad, net als in 2013 (waarvan in dat jaarverslag een kort overzicht is gegeven) ook dit jaar de gelegenheid te baat genomen om in aanvulling daarop duidelijk te maken welke (soort) gevallen zich lenen voor afdoening op de voet van artikel 80a Wet RO. Een cassatiemiddel kan op zichzelf terecht zijn voorgesteld, maar toch niet leiden tot vernietiging van de uitspraak en terugwijzing naar het gerechtshof om de zaak opnieuw te behandelen omdat daarbij onvoldoende in rechte te respecteren belang bestaat. Een paar significante voorbeelden daarvan.

‘In de cassatieschriftuur was niet aangegeven in welk in rechte te respecteren belang de verdachte door niet-naleving was getroffen. En dat had in gevallen waarin dat belang niet evident is wel gemoeten...’

Artikel 322 lid 3 Sv schrijft voor dat bij een gewijzigde samenstelling van het hof na schorsing van het onderzoek ter terechtzitting de verdachte en de advocaat-generaal bij het hof daarmee moeten instemmen. Dat hangt samen met het onmiddellijkheidsbeginsel dat alle procesdeelnemers over dezelfde informatie moeten kunnen beschikken. Als men niet instemt, moet het onderzoek opnieuw aanvangen. Vaak is dat een herhaling van wat zich al heeft afgespeeld. In dit geval was niet gebleken dat de verdachte en de advocaat-generaal met de gewijzigde samenstelling hadden ingestemd. Het cassatiemiddel klaagde daarover en had dus een punt. Maar de Hoge Raad (HR 28 januari 2014, ECLI:NL: HR:2014:180) paste artikel 80a Wet RO toe en verklaarde het cassatieberoep niet-ontvankelijk. Naleving van het voorschrift van artikel 322 lid 3 Sv is afhankelijk van het belang dat de verdediging in een concreet geval hecht aan het opnieuw aanvangen van het onderzoek. In de cassatie-

schriftuur was niet aangegeven in welk in rechte te respecteren belang de verdachte door niet-naleving was getroffen. En dat had in gevallen waarin dat belang niet evident is wel gemoeten, zoals de Hoge Raad in het standaardarrest al als vereiste had geformuleerd.

In HR 8 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1611 klaagde de verdachte in cassatie over de afwijzing van een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis door het hof. Nu niet was gesteld of gebleken dat de verdachte zich (nog) in voorlopige hechtenis bevond, was het belang van de verdachte bij zijn cassatieberoep niet evident. Nu in de schriftuur de vereiste toelichting ontbrak waarom hij wel een in rechte te respecteren belang bij vernietiging van de uitspraak van het hof had, was het beroep op de voet van artikel 80a Wet RO niet-ontvankelijk.

Een ander geval. In zijn arrest had het hof wel geconstateerd dat in eerste aanleg de redelijke termijn voor behandeling van de zaak was overschreden, maar had het niet expliciet aangegeven welke straf zou zijn opgelegd zonder die overschrijding. De Hoge Raad schrijft dat voor om controle te kunnen uitoefenen op de vermindering van de straf. Hier was door het hof 6 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd wegens de gepleegde feite-

lijke aanranding van de eerbaarheid. De rechtbank had 28 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd en daarbij overwogen dat zij 30 maanden zou hebben opgelegd zonder de overschrijding van de redelijke termijn. De Hoge Raad (HR 4 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3092) overwoog dat het hof kennelijk de op te leggen onvoorwaardelijke gevangenisstraf substantieel had vermindert in verband met de geconstateerde overschrijding van de redelijke termijn. Bij die stand van zaken is het belang van de verdachte bij zijn cassatieberoep niet evident. Omdat de schriftuur niet de vereiste toelichting met betrekking tot het belang bij het ingestelde cassatieberoep en het – rechte te respecteren – belang bij vernietiging van de bestreden uitspraak en een nieuwe feitelijke behandeling van de zaak bevatte, verklaarde de Hoge Raad het beroep niet-ontvankelijk.

‘De enkele stelling dat toepassing van artikel 55 Sr “tot een ander strafmaximum zou hebben geleid” vond de Hoge Raad niet genoeg.’

In cassatie werd erover geklaagd dat het hof ten onrechte meerdaadse samenloop (artikel 57 Sr) in plaats van eendaadse

samenloop (artikel 55 lid 1 Sr) had toegepast. Die bepalingen schrijven een bepaald strafmaximum voor. In HR 9 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3551 overwoog de Hoge Raad daarover dat, ook als toepassing moet worden gegeven aan art. 55, lid 1 Sr, de strafbare feiten afzonderlijk kunnen worden gekwalificeerd, dat op het opzettelijk handelen in strijd met het in art. 2, onder A, Opiumwet gegeven verbod – van de door het hof toegepaste strafbepalingen de bepaling waarop de zwaarste hoofdstraf is gesteld – een gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaar is gesteld en dat bij dit wettelijk strafmaximum en de door het hof opgelegde gevangenisstraf van 28 maanden het belang van de verdachte bij zijn cassatieberoep niet evident is. Omdat in de schriftuur een behoorlijke toelichting met betrekking tot het belang bij ontbrak (de enkele stelling dat toepassing van artikel 55 Sr “tot een ander strafmaximum zou hebben geleid” vond de Hoge Raad niet genoeg), werd artikel 80a Wet RO toegepast.

Ook HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3622 is van zo’n niet-evident belang een voorbeeld. In die zaak was bij een eerdere cassatie de uitspraak van het hof vernietigd “uitsluitend wat betreft de strafoplegging”. Daaronder vallen ook de opgelegde schadevergoedingsmaatregelen

(zoals in HR 26 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1430 is bepaald). Het hof na verwijzing had echter geoordeeld dat dit niet zo was. In de tweede cassatie klaagde de verdachte daarover. De Hoge Raad overwoog dat het hof inderdaad ten onrechte had geoordeeld dat de schadevergoedingsmaatregelen niet meer aan zijn oordeel waren onderworpen. Maar omdat deze maatregelen al door de Hoge Raad in de eerdere cassatie waren vernietigd, is het belang van de verdachte bij zijn klacht dat deze niet (opnieuw) zijn opgelegd niet evident. Nu er geen andere cassatiemiddelen waren, is ook het belang bij het cassatieberoep niet evident. Bij gebreke van een toelichting waarom de verdachte er toch belang zou hebben, werd artikel 80a Wet RO toegepast.

Het oproepen van getuigen en art. 80a Wet RO
Een goed voorbeeld van de invloed van het in artikel 80a Wet RO verwoorde belangvereiste is hetgeen de Hoge Raad in zijn overzichtsarrest met betrekking tot de behandeling van getuigenverzoeken – een in de praktijk als notoir lastig ervaren terrein – heeft overwogen over de toetsing daarvan in cassatie. Hoe zit het met verzui- men van het hof met betrekking tot beslissingen op verzoeken tot het horen van getuigen? Vanwege het inzicht dat de desbetreffende overwegingen geven in de wijze

waarop de strafkamer de eis van voldoende belang beziet, wordt hier wat uitgebreider uit HR 1 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1496 geciteerd:

“2.75. In dit verband moet worden gewezen op het in 2012 in werking getreden art. 80a Wet RO en de betekenis van deze bepaling voor de reikwijdte van het onderzoek in cassatie ten aanzien van de hiervoor bedoelde beslissingen. In art. 80a Wet RO is bepaald dat het beroep in cassatie niet-ontvankelijk kan worden verklaard op de grond dat de betrokkene klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep. Daarom mag in gevallen waarin dat belang niet evident is, van de verdediging in redelijkheid worden verlangd dat zij in de cassatieschriftuur een toelichting geeft met betrekking tot het belang bij haar klacht. Zo mag in het geval dat de zaak op meerdere terechtzittingen is behandeld, van de verdediging worden geveerd dat zij toelicht waarom op een later gehouden terechtzitting niet is geklaagd over een op een eerdere zitting begaan verzuim met betrekking tot een verzoek tot oproeping van getuigen. Voorts levert de enkele omstandigheid dat het hof bij de afwijzing van een verzoek niet de juiste maatstaf heeft genoemd, niet zonder meer voldoende – rechtens te respecteren – belang op bij vernietiging van de bestreden uitspraak en een nieuwe feitelijke behandeling van de zaak.

2.76. Bij de beoordeling van de afwijzing van een verzoek tot het oproepen van getuigen gaat het in cassatie uiteindelijk om de vraag of de beslissing begrijpelijk is in het licht van – als waren het communicerende vaten – enerzijds hetgeen aan het verzoek ten grondslag is gelegd en anderzijds de gronden waarop het is afgewezen. Bij de beoordeling van de begrijpelijkheid van de beslissing kan ook het procesverloop van belang zijn, zoals (i) het stadium waarin het verzoek is gedaan, in die zin dat het verzoek eerder had kunnen en redelijkerwijs ook had moeten worden gedaan, en (ii) de omstandigheid dat de bij de appelschriftuur opgegeven getuigen – al dan niet op vordering van de advocaat-generaal – (alsnog) op de voet van art. 411a of art. 420 Sv zijn gehoord door een rechter-commissaris of een raadsheer-commissaris, waardoor in de regel het belang zal zijn ontvallen aan de oproeping van die getuigen ter terechtzitting.

2.77. Met inachtneming van de uit art. 80a Wet RO voortvloeiende terughoudendheid bij de toetsing in cassatie in gevallen waarin het belang bij vernietiging niet evident is, zal die toetsing zich daarom, meer dan vroeger het geval was, concentreren op de vraag of de beslissing van de feitenrechter ten aanzien van het al dan niet oproepen onderscheidenlijk horen van getuigen begrijpelijk is. Daarbij verdient opmerking dat die begrijpelijkheid in verband met de aan de feitenrech-

ter voorbehouden weging en waardering van de omstandigheden van het geval in cassatie slechts in beperkte mate kan worden getoetst.”

HR 30 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2855 illustreert de toepassing van hetgeen in het zojuist geciteerde arrest is overwogen. In deze zaak was uit het proces-verbaal van de terechtzitting van het hof van 25 oktober 2012 niet duidelijk of het verzoek tot het horen van een bepaalde getuige was toegewezen of dat was verzuimd daarop te beslissen. Op de terechtzitting van 25 oktober 2012 was het onderzoek in hoger beroep voor onbepaalde tijd geschorst. De daarop gevolgde terechtzittingen van 14 januari 2013 en 7 maart 2013 hadden een pro-forma karakter en uiteindelijk is de zaak inhoudelijk behandeld ter terechtzitting van 18 april 2013. Uit de processen-verbaal van die drie terechtzittingen blijkt niet dat door of namens de verdachte aan de orde is gesteld dat het hof op 25 oktober 2012 geen beslissing heeft gegeven op het gedane verzoek de betreffende persoon als getuige te horen, en evenmin dat is verzocht die persoon (alsnog) op te roepen als getuige. Omdat in de cassatieschriftuur een toelichting ontbreekt waarom de verdediging tijdens de nadere terechtzittingen niet is opgekomen tegen het uitblijven van een beslissing van het hof, kan niet blijken van

een in rechte te respecteren belang van de verdachte bij cassatie. Het middel was daarom tevergeefs voorgesteld.

‘Het overzichtsarrest over getuigenverzoeken bevat richtlijnen over de noodzaak tot onderbouwing van getuigenverzoeken en tot herhaling daarvan door de verdediging, zoals wanneer een opgeroepen getuige niet is verschenen.’

Betekenis van art. 80a Wet RO voor de advocatuur

Bovenstaande gevallen van toepassing van het belang-vereiste in cassatie geven nog eens duidelijk aan dat de cassatieadvocaat in strafzaken zich terdege rekenschap moet geven van de eisen die de Hoge Raad daaraan stelt, maar wijzen ook in het algemeen op de verantwoordelijkheid van de strafadvocaat voor een (actieve) rol in een goed verloop van het strafproces. Het overzichtsarrest over getuigenverzoeken bevat bijvoorbeeld richtlijnen over de noodzaak tot onderbouwing van getuigenverzoeken en tot herhaling daarvan door de verdediging, zoals wanneer een opgeroepen getuige niet is verschenen. Maar het bevat tegelijkertijd een relativering van de wette-

lijke maatstaven en de instructie aan de rechter dat afwijzing van een verzoek adequate motivering vergt, waarbij van belang is dat hoe eerder het verzoek is gedaan en hoe beter het belang is onderbouwd, hoe meer motivering is vereist.

Onder meer door deelname van leden van de strafsector aan cursussen voor advocaten op het gebied van de strafcassatie en aan de commissie van de Nederlandse Orde van Advocaten die de oprichting van een gespecialiseerde strafcassatiebalie onderzoekt, geeft de Hoge Raad blijk van het belang dat hij hecht aan een goede rechtsgeleerde bijstand in cassatie.

Richtinggevende uitspraken

Het hierboven al genoemde uitvoerige overzichtsarrest inzake de behandeling van getuigenverzoeken door de feitenrechter is een voorbeeld van het belang dat het parket en de strafkamer hechten aan de taak om voor de praktijk richtinggevende uitspraken te doen. Mede door de ruimte die toepassing van artikel 80a Wet RO biedt, lukt het steeds vaker om snel en adequaat aan die behoefte van de rechtspraak tegemoet te komen. Zo worstelen het openbaar ministerie en de feitenrechters met de wijze van ten lasteleggen en beoordelen van het voorhanden hebben van grote hoeveelheden kinderporno. De Hoge Raad bood

daarvoor praktische handvatten in HR 24 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014, [1497](#). Dat geschiedt bijvoorbeeld ook doordat het instrument van cassatie in het belang van de wet in toenemende mate wordt ingezet. Bijvoorbeeld de vorderingen daartoe over diverse processuele complicaties bij beslissingen over de voorlopige hechtenis (ECLI:NL:PHR:2014:[1958](#), [1960](#), [1961](#), [1962](#)), waarover de Hoge Raad zich inmiddels heeft uitgesproken, of over de uitleg van de Overleveringswet (HR 18 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:[650](#)).

Korte lijnen met feitenrechters

De structurele contacten met het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS), waarin de strafsectoren van de rechtbanken en de hoven zijn vertegenwoordigd, en de instelling van het instituut van contactraadsheren uit de strafkamer die als liaison met de gerechtshoven fungeren, hebben de lijnen tussen de strafsector van de Hoge Raad en de feitenrechters korter gemaakt en brengen daardoor in een zo vroeg mogelijk stadium eventuele vragen en problemen waarmee de gerechten te maken hebben onder de aandacht van de Hoge Raad.

Contacten Raad van State

Ook de contacten met de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over

vraagstukken die op het terrein van het strafrecht en het bestuursrecht gezamenlijk spelen zijn geïntensiveerd. Zo is een van de raadsheren van de strafkamer bijvoorbeeld benoemd tot staatsraad in buitengewone dienst. De strafkamer en de Raad van State kunnen elkaar nu gemakkelijker dan voorheen op de hoogte houden van wat er aan gemeenschappelijke rechtspunten speelt. Zo'n onderwerp is de strafrechtelijke betekenis van een door de politie namens de burgemeester op grond van een bepaling in de Algemene Politieverordening (APV) gegeven verwijderingsbevel (HR 10 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:1742), of die van de terugkeerrichtlijn voor illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen (waarover bijvoorbeeld HR 4 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3091).

Van zaken die voor de rechtsontwikkeling en de rechtsbescherming ertoe doen komen een vijftal interessante voorbeelden hierna aan de orde.

medeplegen of medeplichtigheid

[HR 2 DECEMBER 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:3474](#)

De verdachte heeft uit het buitenland meegenomen balletjespistolen geleverd aan twee anderen. Die vertelden daarop dat zij van plan waren om daarmee iemand te beroven. In eerste instantie heeft de verdachte gezegd dat hij hier niet aan mee wilde doen, maar toen de medeverdachten zeiden dat hij alleen maar bij de scooters hoefde te blijven, heeft hij met het plan ingestemd. Terwijl de medeverdachten hun slachtoffers onder bedreiging met de balletjespistolen goederen afhandig maakten, stond de verdachte op ongeveer vijf meter afstand bij de scooters te wachten.

Het hof was van oordeel dat tussen de verdachte en zijn mededaders sprake is geweest van een dermate nauwe en bewuste samenwerking dat de verdachte als medepleger van het strafbare feit kan worden aangemerkt. Advocaat-generaal Knigge achtte het in de ontwikkeling in de rechtspraak van het materiele strafrecht passen dat “aan het onderscheid tussen medeplegen en medeplichtigheid gelet op het daaraan verbonden verschil in strafbedreiging meer reliëf wordt gegeven.” Het cassatieberoep van de verdachte slaagde. Het bewijs van medeplegen was onvoldoende gemotiveerd, ondanks dat het hof betekenis had toegekend aan de omstandigheid

dat van verdachtes “lijfelijke aanwezigheid een zekere mate van dreiging uitging” en dat “hij zich op dat moment op geen enkele wijze heeft gedistantieerd, hoewel hij daartoe meerdere mogelijkheden heeft gehad”, terwijl hij ook nog van tevoren met het plan had ingestemd.

De Hoge Raad gaat in een uitgebreide voorafgaande beschouwing in op de diverse mogelijkheden om iemand die niet zelf de gehele delictsomschrijving vervult strafrechtelijk aansprakelijk te stellen voor zijn betrokkenheid bij een strafbaar feit. Daarbij doet zich vooral de vraag voor of een bepaald samenstel aan gedragingen voldoende is om te spreken van de voor ‘medeplegen’ (art. 47 Sr) noodzakelijke ‘bewuste en nauwe samenwerking’. Het kan immers ook gaan om met een beduidend lagere straf bedreigde medeplichtigheid (art. 48-49 Sr). Daarvoor is het kernverwijt: “het bevorderen en/of vergemakkelijken van een door een ander begaan misdrijf”. Vooral als het medeplegen niet bestaat uit een gezamenlijke uitvoering, maar uit gedragingen die met medeplichtigheid in verband plegen te worden gebracht (zoals het verstrekken van inlichtingen, op de uitkijk staan, helpen bij de vlucht), rust op de rechter de taak precies uiteen te zetten waarom toch van medeplegen sprake is. Het gaat er om

dat de verdachte een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan het delict. Ook indien de bijdrage van de verdachte hoofdzakelijk voor of na het delict heeft plaatsgevonden, zal de rechter moeten motiveren dat en waarom de bijdrage van de verdachte van voldoende gewicht is geweest om als medeplegen te gelden.

Ook in een geval waarin niet veel meer vaststond dan dat de verdachte in de vluchtauto zat te wachten en aanwezig is geweest bij een ‘voorverkenning’ van het plaats delict heeft de Hoge Raad de veroordeling wegens medeplegen vernietigd (HR 16 dec 2014, ECLI:NL:HR:2014:[3637](#) vgl. ook HR 03 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:[1307](#), NJ 2014/511 m.nt. P.A. Mevis). Juist omdat bij de veroordeling wegens medeplegen de verdachte niet zelf alle bestanddelen van het strafbare feit hoeft te vervullen, vergt de bewezenverklaring grote precisie. Zo is het, als het openbaar ministerie besluit twee echtelieden te vervolgen wegens het medeplegen van het telen van hennep, niet genoeg om te bewijzen dat mevrouw weet dat haar man in de schuur een kwekerij heeft opgebouwd. Dat ze wist van de kwekerij zegt immers onvoldoende over bewuste en nauwe samenwerking bij dat telen (HR 14 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:[2967](#)). Dat het leggen van accenten belangrijk is

en er verschillend over kan worden gedacht komt naar voren uit de contraire conclusie van advocaat-generaal Machielse.

Het is in deze gevallen overigens niet zo dat de verdachte vanwege de vernietiging een algehele vrijspraak moet verwachten. Het hof dat de zaak na de cassatie

behandelt, kan immers hetzij tot een scherper gemotiveerde beslissing komen, dan wel – al dan niet na aanpassing van de tenlastelegging door het openbaar ministerie – tot een veroordeling wegens medeplichtigheid. Maar dat laatste zal waarschijnlijk tot een lagere straf leiden.

roekeloosheid in het verkeer

HR 28 OKT 2014,
ECLI:NL:HR:2014:3045
NJ 2015/14 M.N. KEIJZER

Een beginnend bestuurder was met een snelheid van ongeveer 90 kilometer per uur een oversteekplaats voor (brom-)fietsers opgereden. Daar gold een maximumsnelheid van 50 kilometer per uur. Zijn zicht op de oversteekplaats werd belemmerd door een personenauto. Het verkeerslicht stond op rood en kort daarvoor had hij drie glazen Passoã gedronken. Aldus kwam hij in botsing met een van rechts oversteekende bromfiets, als gevolg waarvan de bestuurster om het leven kwam.

Het hof veroordeelde de verdachte wegens schuld in de zin van roekeloosheid tot 24 maanden, waarvan 12 maanden voorwaardelijk en ontzegging van de rijbevoegdheid voor drie jaar. De Hoge Raad vernietigde deze veroordeling omdat deze omstandigheden weliswaar toereikend zouden kunnen zijn voor het oordeel dat de verdachte zoals eveneens is tenlastegelegd “zeer, althans aanmerkelijk, onvoorzichtig en/of onoplettend” heeft gereden, maar niet zonder meer toereikend zijn voor het oordeel van het hof dat de verdachte roekeloos in de zin van art. 6 in verbinding met art. 175, tweede lid, WVW 1994 heeft gereden. Daarmee volgde de Hoge Raad de conclusie van advocaat-generaal Aben die overigens terloops nog signaleerde dat de Hoge Raad bij de vaststelling van roekeloosheid behoedzamer lijkt te opereren dan de wetgever.

Ook vorig jaar werd in het jaarverslag aandacht aan dit onderwerp besteed en er is reden om opnieuw op verkeersmisdrijven met dodelijke afloop in te gaan. Het zijn gruwelijke zaken. Voor slachtoffers en nabestaanden in de eerste plaats, maar ook voor verdachten en het algemeen publiek. Mensen beseffen dat zijzelf of hun dierbaren ook als slachtoffer of als dader betrokken kunnen zijn bij een dergelijk misdrijf. Daarbij kunnen hevige emoties opkomen.

Denk aan de vader van een doodgereden meisje die in een andere verkeerszaak uit onvrede met de in zijn ogen te lage straf een stoel naar de rechter gooide. Natuurlijk mag een nabestaande dat ondanks alle emoties niet doen. Het is een incident dat illustreert dat de rechter in dit soort gevallen een belangrijke, maar welhaast per definitie tot mislukken gedoemde taak heeft om de kwalificatie en de strafmaat op bevredigende wijze toe te lichten.

De wet maakt die taak niet gemakkelijker. Ook in 2014 heeft de Hoge Raad diverse veroordelingen wegens roekeloosheid moeten vernietigen (zie onder meer HR 18 feb 2014, ECLI:NL:HR:2014:[351](#), NJ 2014/219; HR 1 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:[773](#), NJ 2014/269

Steeds is het probleem dat roekeloosheid in de zin van de wet een specifieke betekenis heeft die niet samenvalt met wat daar in het normale spraakgebruik onder wordt verstaan. Het is de zwaarste, aan opzet grenzende schuldvorm waarvan slechts in uitzonderlijke gevallen sprake is. Rechtsgeleerden, zoals de annotator onder dit arrest, helpen ons onder woorden te brengen wat roekeloosheid nu precies onderscheidt van ‘voorwaardelijk opzet’ enerzijds en van ‘grove schuld’ anderzijds. Maar zeker is dat het onder invloed rijden,

of te hard rijden die kwalificatie niet zelfstandig draagt. Volgens art. 175, derde lid, WVV 1994 leiden alcoholgebruik, snelheidsovertreding en dergelijke immers zelfstandig – en dus buiten het verband van roekeloosheid – tot verhoging van het wettelijk strafmaximum. Het belang van de hierdoor beperkte toepasselijkheid van roekeloosheid moet echter niet worden overdreven. Indien een verdachte wordt veroordeeld voor dood door schuld, terwijl hij bijvoorbeeld onder invloed en/of te hard reed is het strafmaximum immers vier en een half jaar gevangenisstraf (bij roekeloosheid is dat 6 jaar). Dat is meer dan in dit geval werd opgelegd. En dat alcoholgebruik wel kan bijdragen aan het bewijs van de aanmerkelijke onvoorzichtigheid, lijdt geen twijfel (HR 4 nov 2014, ECLI:NL:HR:2014:[3105](#)).

groeps- belediging door een politicus

[HR 16 DECEMBER 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:3583](#)

De lijsttrekker van een nog niet in de gemeenteraad vertegenwoordigde partij heeft zich in het kader van de toen aanstaande gemeenteraadsverkiezingen via de lokale televisie uitgelaten over homoseksuelen. Hij deed uitlatingen zoals: “We hebben te maken met hele agressieve homofiele groepen hier. Zoals die homofielen bij de politie. Weet je, kijk dat, dat moet gewoon weg” en/of “Kijk het zijn die mensen met die seksuele afwijkingen die moeten gewoon eigenlijk bestreden worden door de hetero’s, vind ik.” Het hof sprak de verdachte vrij van (groeps-)belediging en aanzetten tot discriminatie, met de overweging: “Naar het oordeel van het hof vallen de ten laste gelegde uitlatingen, die de verdachte in zijn hoedanigheid van politicus heeft gedaan in het kader van een publiek debat over een zaak van algemeen belang onder de bescherming van artikel 10 EVRM.”

Het openbaar ministerie ging daarop in cassatie en de Hoge Raad vernietigde conform de conclusie van advocaat-generaal Knigge de uitspraak van het hof. De vrijheid van meningsuiting staat aan een strafrechtelijke veroordeling wegens groepsbelediging en/of aanzetten tot discriminatie in de zin van art. 137c Sr of 137d Sr niet in de weg. Bij de beoordeling

van een uitlating dient acht te worden geslagen op de bewoordingen van die uitlating en op de context waarin zij is gedaan. Daarbij dient onder ogen te worden gezien of de gewraakte uitlating een bijdrage kan leveren aan het publiek debat of een uiting is van artistieke expressie. Tevens dient onder ogen te worden gezien of de uitlating in dat verband niet onnodig grievend is. Indien het gaat om een uitlating door een politicus in het kader van het publiek debat “dient onder ogen te worden gezien enerzijds het belang dat de betreffende politicus daadwerkelijk in staat moet zijn zaken van algemeen belang aan de orde te stellen ook als zijn uitlatingen kunnen kwetsen, choqueren of verontrusten, maar anderzijds ook de verantwoordelijkheid die de politicus in het publieke debat draagt om te voorkomen dat hij uitlatingen verspreidt die strijdig zijn met de wet en met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat. Daarbij gaat het niet uitsluitend om uitlatingen die aanzetten tot haat of geweld of discriminatie maar ook om uitlatingen die aanzetten tot onverdraagzaamheid.” Het is dus niet zo dat uitlatingen van een politicus in het kader van het publiek debat louter strafbaar zouden kunnen zijn indien die uitlatingen de strekking zouden hebben om te bedreigen en/of te intimideren of redelijkerwijs geacht kunnen worden aan te zetten tot haat of geweld.

Niet alle uitlatingen die onverdraagzaamheid zouden kunnen bevorderen zijn volgens deze uitspraak zonder meer strafbaar. Maar bij de beoordeling of de vrijheid van meningsuiting van een politicus aan de strafbaarheid van een door de gekozen bewoordingen of in het licht van de context beledigende uitlating in de weg staat, moet niet alleen het belang van een vrij publiek debat, maar ook de verantwoordelijkheid van de politicus om de democratische rechtsstaat te behoeden en dus niet aan te zetten tot onverdraagzaamheid

worden betrokken. Per geval zal de rechter moeten bezien hoe deze weging uitpakt.

Ook in verband met bedreigingen geldt dat per geval zal moeten worden geoordeeld. Het is niet zo dat een Kamerlid wat dat betreft over “een dikkere huid moet beschikken” dan een ander. Dat bleek in een zaak waarin een rapper werd veroordeeld wegens een tekst die bedreigend was voor het Kamerlid Wilders (HR 4 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:485, NJ 2014/172). In een ander geval werd een

veroordeling vernietigd. Dit omdat gelet op de bijzondere omstandigheden onvoldoende was gemotiveerd dat de verdachte bewust de aanmerkelijke kans had aanvaard dat bij het Kamerlid in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat hij het leven zou kunnen verliezen (HR 7 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2916).

kinderporno en de kunst van het ten laste leggen

[HR 24 JUNI 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:1497,](#)
[NJ 2014/339 M.NT. J.M. REIJNTJES](#)

Het ging in deze zaak om een man die in een periode van zes jaar 13919 kinderpornografische foto's en 193 films heeft vervaardigd en/of in bezit heeft gehad. Verdachte had op sommige afbeeldingen van volwassenen, jongvolwassenen en kinderen, een afbeelding van een hoofd geplakt van hem bekende, minderjarige meisjes en van hemzelf. Daardoor werd de indruk gewekt dat verdachte seks had met de afgebeelde meisjes. In die gevallen had het hof zijn oordeel niet voldoende gemotiveerd omdat niet duidelijk was of het ging om “een realistische afbeelding van een niet-bestaand kind in de zin dat de afbeelding niet van echt is te onderscheiden”. Omdat deze manipulaties slechts in een fractie van het totaal aan kinderporno waren aangebracht, heeft de Hoge Raad volstaan met de vaststelling dat het middel gegrond was, maar niet willen terugwijzen, omdat de aard en de ernst van het bewezenverklaarde in zijn geheel beschouwd ook zonder deze afbeeldingen, niet kon worden aangetast.

Het arrest is vooral van belang vanwege de aanwijzingen over de wijze van ten laste leggen in zaken als deze. Gebleken was dat in de praktijk daaraan behoefte bestond. Volgens de Hoge Raad kan in zulke gevallen bij de straftoemeting rekening worden

gehouden met het grootschalige karakter van het delict ook al bevat de tenlastelegging geen nadere aanduiding van of verwijzing naar de hoeveelheid, doch slechts de beschrijving van een zeer beperkt aantal afbeeldingen. De steller van de tenlastelegging moet zich bij voorkeur beperken tot het beschrijven van een gering aantal afbeeldingen, zo mogelijk ten hoogste vijf. In geval van bewezenverklaring kan vervolgens bij de straftoemeting op verschillende manieren rekening worden gehouden met het grootschalige karakter van het delict. Te denken is aan de zogenoemde voeging ad informandum waarbij de verdachte het grootschalige karakter van het delict erkent, zodat dus niet concrete afbeeldingen of de exacte hoeveelheid kinderporno behoeven te worden besproken. Het uitblijven van een erkenning staat overigens niet zonder meer eraan in de weg dat bij de straftoemeting het grootschalige karakter van het voorhanden hebben wordt betrokken. Verder verzet geen rechtsregel zich ertegen dat de strafoplegging mede steunt op de uitkomst van een in het voorbereidend onderzoek – gelet op de praktische werkbaarheid bij voorkeur globaal te houden – steekproef uit het aangetroffen materiaal. Zo een steekproef komt tegemoet aan de wens dat mensen en middelen doelmatig worden ingezet. Wel moet in een dergelijk geval de verdachte in de

gelegenheid zijn gesteld de bij de steekproef gehanteerde methode aan de orde te stellen.

Grootschalige kinderporno was ook aan de orde in het arrest waarmee de met veel publiciteit omgeven strafzaak tegen Robert M. werd afgesloten met een integrale verwerping van alle middelen (HR 16 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:[2668](#)). Andere zaken waarin seks met kinderen aan de orde was betroffen het z.g. grooming (HR 11 nov 2014, ECLI:NL:HR:2014:[3140](#)) , mensenhandel (HR 20 mei 2014, ECLI:NL:HR:2014:[1174](#), NJ 2014/292) en strafbare voorbereidings-

handelingen jegens een ‘fictief’ meisje van 10 jaar, waarbij advocaat-generaal Vegter de betekenis van factoren die spelen in verschillende fasen in de voorbereiding uiteenzet (HR 27 mei 2014, ECLI:NL:HR:2014:[1233](#), NJ 2014/338 m.nt. N. Rozemond).

De procedurele kwestie van de tenlastelegging is misschien voor het grote publiek weinig aansprekend, maar voor de rechtspraktijk van belang. Dat is vaker het geval met door strafprocedurele kwesties getekende arresten. We noemen het overzichtsarrest waarin wordt ingegaan op de regels over het horen van getuigen (HR 1 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:[1496](#),

NJ 2014/441), de arresten waarin werd vastgesteld dat in appel noch in cassatie kan worden opgekomen tegen beslissingen tot herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling (HR 26 aug 2014, ECLI:NL:HR:2014:[2481](#) + en HR 9 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:[2744](#), NJ 2014/401) en een arrest over de juiste wijze van betekening van gerechtelijke stukken in het geval een gedetineerde zijn straf onder elektronisch toezicht buiten de muren van de penitentiaire inrichting uitzit (HR 4 nov 2014, ECLI:NL:HR:2014:[3094](#)).

verhoorbijstand

[HR 1 APRIL 2014,](#)

[ECLI:NL:HR:2014:770,](#)

[NJ 2014/268 M.NT. T.M. SCHALKEN](#)

Een Amerikaanse piloot wilde vanuit Dubai via Schiphol als passagier terugvliegen naar de Verenigde Staten. Op Schiphol werd hij aangehouden omdat bij de paspoortcontrole bleek dat op een pagina van zijn paspoort het papier beschadigd was. Tegenover de Koninklijke marechaussee verklaarde hij dat hij deze pagina met daarop een (verlopen) visum voor China had verwijderd. Het hof heeft de verklaring die de verdachte heeft afgelegd zonder de door hem gewenste bijstand van een

advocaat voor het bewijs gebruikt. Hij kreeg een boete van 100 euro.

Na de uitspraak van de Hoge Raad van 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:[BH3079](#), NJ 2009/349 naar aanleiding van de Salduz zaak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) geldt als vaste jurisprudentie dat indien een aangehouden verdachte niet de gelegenheid is geboden om voorafgaand aan het eerste verhoor door de politie een advocaat te raadplegen, dat in beginsel een vorm-

verzuim oplevert als bedoeld in art. 359a Sv. In haar conclusie stelt advocaat-generaal Spronken de vraag aan de orde of nog langer ervan kan worden uitgegaan dat de verdachte niet het recht heeft zich tijdens zijn verhoor door de politie te laten bijstaan door een raadsman. Zij beantwoordt deze vraag ontkennend en leidt dit recht op ‘verhoorbijstand’ af uit recente rechtspraak van het EHRM en uit de Richtlijn 2013/48/EU (PbEU L 294) van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie.

De Hoge Raad gaat niet zo ver. Hij stelt vast dat een op de bepalingen van de Richtlijn toegesneden wettelijke regeling vooralsnog ontbreekt. De implementatietermijn loopt evenwel tot 27 november 2016. Het opstellen van zo een algemene regeling van de rechtsbijstand met betrekking tot het verhoor van de verdachte door de politie gaat – mede gelet op de beleidsmatige, organisatorische en financiële aspecten – de rechtsvormende taak van de Hoge Raad te buiten. Dat het EHRM inmiddels in een aantal concrete gevallen heeft beslist dat het ontbreken van rechtsbijstand met betrekking tot het verhoor van de verdachte door de politie onder omstandigheden een schending van art. 6 EVRM oplevert, maakt dat niet anders. Uit die gevallen kunnen niet zonder meer algemene conclusies worden getrokken

met betrekking tot de reikwijdte van het recht op verhoorbijstand en de consequenties die aan schending van dat recht moeten worden verbonden.

De Hoge Raad vindt daarom dat het op de weg van de wetgever ligt de invoering van de vereiste wettelijke regeling van de verhoorbijstand voortvarend ter hand te nemen. Uitdrukkelijk wordt overwogen: “Overigens kan niet worden uitgesloten dat het uitblijven van een wettelijke regeling te eniger tijd tot een andere afweging zal leiden bij de beoordeling van toekomstige gevallen waarin vragen naar de inhoud en de reikwijdte van het recht op “verhoorbijstand” aan de Hoge Raad worden voorgelegd.” Inmiddels liggen er twee wetsvoorstellen met betrekking tot verhoorbijstand bij de Tweede Kamer.

Het recht van een aangehouden verdachte om voorafgaand aan het verhoor een advocaat te consulteren is een van de weinige kwesties waarbij de Hoge Raad tamelijk consequent krachtens art. 359a Sv oordeelt dat in geval van schending daarvan het daardoor verkregen bewijsmateriaal van het bewijs moet worden uitgesloten. Indien er geen bijzondere redenen zijn om het anders te doen, staat de Hoge Raad een terughoudende benadering van schendingen van vormvoorschriften voor. Zo werd in HR 1 juli 2014,

ECLI:NL:HR:2014:1563 het oordeel van het hof bevestigd dat het toezenden van voor de gebruiker van het telefoontoestel niet-waarneembare sms-berichten (de zogenaamde stille sms) een beperkte inbreuk heeft gemaakt op grondrechten van de verdachte. En dat dit niet zeer risicovol is geweest voor de integriteit en beheersbaarheid van de opsporing. Een overweging van de Hoge Raad daarbij was dat gelet op de duur en frequentie van toezending, slechts een beperkt beeld van de bewegingen van de gebruiker van de telefoon werd verkregen.

Wel werd in HR 10 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1365, NJ 2014/399 een veroordeling vernietigd omdat het oordeel dat het met een hand in de onderbroek gaan, moet gelden als onderzoek aan de kleding (in plaats van aan het lichaam) niet zonder meer begrijpelijk werd geacht terwijl ook de proportionaliteit van dit optreden discutabel was.

vijf geselecteerde uitspraken van de belastingkamer uit 2014

inleiding

matiging griffierecht

nieuwe regels bij inbreng activum in samenwerkingsverband

vrijstelling van btw voor diensten van zelfstandig werkzame operatieassistenten en anesthesiemedewerkers

belastingheffing over hoge vertrekvergoedingen en eigendomsgrondrecht

civielrechtelijk eigen vermogen is ook fiscaal eigen vermogen

inleiding

In 2014 heeft de belastingkamer de werkvoorraad verkleind, de doorlooptijden verder teruggebracht en zich meer geconcentreerd op de zaken die voor de rechtsontwikkeling en de rechtseenheid van belang zijn.

Instroom

De instroom van zaken beweegt zich de afgelopen jaren vrij constant rond 1000 zaken per jaar. In 2014 zijn bij de belastingkamer 1021 zaken binnengekomen.¹ Opmerkelijk is de terugloop van het aantal zaken over vennootschapsbelasting en dividendbelasting. In 2014 werden 31 zaken over de vennootschapsbelasting geregistreerd, tegenover 73 in 2013. Er kwamen slechts 5 dividendbelastingzaken binnen in 2014, tegenover 6 in 2013. Het aantal zaken over omzetbelasting (btw) en douanerechten nam toe van 90 zaken in 2013 (8,3%) tot 113 zaken in 2014 (11,1%). Dit zijn over het

¹ Volgens de door de andere gerechten gehanteerde telling waren het ruim 1600 zaken. De Hoge Raad telt zaken anders dan de rechtbanken en gerechtshoven. Eén uitspraak van een rechtbank of gerechtshof heeft dikwijls meer dan één zaaknummer. In de cijferopstellingen van die gerechten en de daarop gebaseerde WODC-prognoses telt men evenzoveel zaken als er zaaknummers zijn. De Hoge Raad kent aan het cassatieberoep tegen zo'n uitspraak één nummer toe en telt dat beroep als één binnengekomen zaak. Er wordt gewerkt aan een betere aansluiting op dit punt.

algemeen bewerkelijke zaken met een langere doorlooptijd dan de overige zaken. De gemiddelde doorlooptijd van deze zaken liep in 2014 op van 360 tot 449 dagen (exclusief de periode gemoeid met prejudiciële procedures voor het Hof van Justitie van de Europese Unie). Ter vergelijking: de gemiddelde doorlooptijd van zaken over de Wet Waardering onroerende zaken (WOZ) – 80 zaken in 2014 – was 222 dagen.

Uitstroom

De uitstroom bedroeg in 2014 1172 zaken. Dat zorgde voor een afname van de werkvoorraad van 907 (ultimo 2013) tot 756 (ultimo 2014).

Doorlooptijd

De gemiddelde doorlooptijd van zaken is licht toegenomen, van 282 dagen in 2013 naar 285 dagen in 2014. Hierbij is buiten beschouwing gelaten de periode waarin zaken na prejudiciële vragen in behandeling waren bij het Hof van Justitie. Het aantal zaken waarin de belastingkamer zich genoodzaakt zag prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie nam overigens af van 16 zaken in 2013 naar 8 zaken in 2014. In drie zaken is de behandeling aangehouden in afwachting van het antwoord op prejudiciële vragen die in andere zaken zijn gesteld. Zowel in 2013

als in 2014 lagen er ultimo het jaar 25 zaken te wachten op beantwoording van vragen door het Hof van Justitie.

80a Wet RO

Het aantal zaken dat de belastingkamer heeft afgedaan met toepassing van artikel 80a Wet RO (niet-ontvankelijkheid) nam toe van 132 zaken in 2013 naar 162 zaken in 2014. Ook het aantal zaken dat is afgedaan met toepassing van artikel 81 Wet RO (verwerping zonder verdere motivering) nam met 88 zaken toe tot 405. Daardoor heeft de belastingkamer zich meer kunnen concentreren op zaken die in het belang van de rechtseenheid en/of de rechtsontwikkeling speciale aandacht vragen.

Class action

In 2014 heeft de belastingkamer een toename gezien van zaken die zijn voortgesproken uit wat in de Angelsaksische literatuur een class action wordt genoemd. Daarbij verenigt een groep belastingplichtigen zich, al dan niet op initiatief van een rechtsbijstandverlener, om een bepaalde rechtsklacht die de leden van deze groep delen, aan de rechter voor te leggen. In de meeste zaken die als class action zouden kunnen worden gekenschetst gaat het niet om de uitleg van het nationale recht, maar menen de belanghebbenden dat de nationale wet in strijd is met het Europese recht

of de mensenrechten, met name met het gelijkheidsbeginsel of het eigendomsgrondrecht. Zo ging het in de zaken over de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in de erfbelasting (uitmondend in de arresten ECLI:NL:HR:2013:[1206](#), [1209](#), [1210](#), [1211](#), [1212](#)) om de vraag of deze faciliteit in strijd was met het gelijkheidsbeginsel. En in de zaken over de crisisheffing en over inkomstenbelasting in box 3 gaat het om de vraag of de belastingheffing over hoge lonen of niet-bestaand rendement in strijd is met het recht op eigendom. Het gegeven dat veel burgers de moeite nemen om de verbindendheid van belastingwetgeving te bestrijden, kan een aanwijzing zijn dat de kwaliteit van die wetgeving te wensen overlaat.

‘Het gegeven dat veel burgers de moeite nemen om de verbindendheid van belastingwetgeving te bestrijden, kan een aanwijzing zijn dat de kwaliteit van die wetgeving te wensen overlaat.’

Massaal bezwaar

De wet (artikel 25a AWR) voorziet in de mogelijkheid om bij een groot aantal individuele bezwaren tegen de beslissing op eenzelfde rechtsvraag een speciale regeling

voor massaal bezwaar van toepassing te verklaren. Als die regeling wordt toegepast, hoeven slechts een of enkele representatieve zaken aan de rechter te worden voorgelegd. Deze wettelijke regeling voor massaal bezwaar is tot op heden slechts één keer toegepast (bedrijfsopvolgingsfaciliteit, zie eerdere verwijzingen).

Pilotzaken

Het komt ook voor dat een groot aantal fiscale procedures over eenzelfde onderwerp wordt gevoerd waarop niet de wettelijke regeling van massaal bezwaar wordt toegepast, maar waar de Belastingdienst en (vertegenwoordigers van) groepen belastingplichtigen vaststellingsovereenkomsten sluiten op basis waarvan enkele pilotzaken worden voorgelegd aan de rechter. Deze lijn is gevolgd in de nu aanhangige zaken over de crisisheffing. Ook zonder vaststellingsovereenkomsten worden wel bezwaarschriften aangehouden totdat één representatieve zaak is uitgedeed. Dat was het geval in een in 2014 aangebrachte zaak over (niet-)teruggaaf van dividendbelasting aan buitenlandse beleggingsinstellingen, waarop volgens de staatssecretaris van Financiën 24.000 vergelijkbare zaken liggen te wachten. Ondanks de bijdrage die deze instrumenten leveren aan een snelle rechtsgang, bestaat de indruk dat niet alle rechtsvragen

de Hoge Raad bereiken. Mogelijk is het zogenoemde horizontale toezicht daar mede oorzaak van. Om te waarborgen dat belangrijke rechtsvragen de Hoge Raad tijdig bereiken zou – naast een goede samenwerking met de rechtbanken en gerechtshoven – de mogelijkheid voor rechtbanken en gerechtshoven om ook in belastingzaken prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen een waardevolle aanvulling kunnen zijn.; In civiele zaken bestaat die mogelijkheid al. Verder zou gezocht kunnen worden naar andere middelen die het de Hoge Raad mogelijk maken om snel en efficiënt antwoorden te geven in gevallen waarin rechtsonzekerheid de uitvoeringspraktijk, het maatschappelijke verkeer of economische ontwikkelingen hindert. In dit verband is in de fiscale vakliteratuur wel gesproken over introductie van een voor (cassatie-) beroep vatbare rechtsvraagbeschikking.

‘Om te waarborgen dat belangrijke rechtsvragen de Hoge Raad tijdig bereiken zou de mogelijkheid voor rechtbanken en gerechtshoven om ook in belastingzaken prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen een waardevolle aanvulling kunnen zijn.’

Afstemming in de keten

Ten slotte verdient in dit verband vermelding dat in samenwerking met de rechtbanken en de gerechtshoven de belastingkamer ernaar streeft de doorlooptijd van zaken in de gerechtelijke keten in totaal zo beperkt mogelijk te houden. Het gaat dan met name om zaken zoals de hiervoor bedoelde groepsacties, of grote acties van de belastingdienst, zoals die over zwarte spaarrekeningen, die van belang zijn voor grote groepen belanghebbenden. Bij dergelijke zaken kan de procesmatige behandeling in de keten zodanig worden afgestemd dat de Hoge Raad zich snel over de omstreden rechtsvragen kan uitspreken. Daardoor hoeven niet alle individuele gevallen daarvoor de gehele keten te doorlopen.

Van belastingzaken in 2014 die voor de rechtsontwikkeling en de rechtseenheid van belang zijn hierna vijf voorbeelden.

matiging griffierecht

[HR 28 MAART 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:699](#)

In dit arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het verschuldigde griffierecht in specifieke omstandigheden kan worden verlaagd vanwege de financiële positie van de belanghebbende. Deze belastingzaak ging over het griffierecht dat in een hoger beroep was verschuldigd voor de indiening van het beroepschrift. Dit was een bedrag van € 112. Het gerechtshof in Amsterdam besliste dat het griffierecht, gelet op de financiële omstandigheden van belanghebbende, moest worden verminderd tot € 20. De staatssecretaris van Financiën heeft hiertegen beroep in cassatie ingesteld bij

de Hoge Raad. Advocaat-generaal IJzerman adviseerde de Hoge Raad om dat beroep ongegrond te verklaren, omdat redelijkerwijs niet geoordeeld kon worden dat de belanghebbende in verzuim was met betaling van griffierecht en het Europese recht verbiedt om de toegang tot de rechter onmogelijk te maken.

Volgens de Hoge Raad heeft de wetgever met het heffen van griffierecht onder meer beoogd dat rechtzoekenden een zorgvuldige afweging maken of het zin heeft om een zaak aan de bestuursrechter voor te leggen. In het algemeen kan volgens de Hoge Raad worden aangenomen dat het heffen van griffierecht de toegang tot de rechter niet in de weg staat. Er kunnen zich echter gevallen voordoen waarin de heffing van griffierecht het voor een rechtzoekende onmogelijk maakt om de rechter te raadplegen. Deze situatie deed zich volgens de Hoge Raad in de deze zaak voor. De Hoge Raad heeft de door het hof toegepaste vermindering van het griffierecht dan ook in stand gelaten.

nieuwe regels bij inbreng activum in samen- werkings- verband

[HR 11 JUNI 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:1622](#)

De Hoge Raad is in dit arrest teruggekomen op een arrest uit de jaren vijftig van de vorige eeuw. In dat oude arrest had de Hoge Raad beslist dat bij de inbreng van een onderneming in een fiscaal (transparante) personenvennootschap niet alleen winst moet worden genomen over het aan andere vennoten overgedragen deel van die onderneming (overdrachtswinst), maar ook over het gedeelte van de onderneming dat achterblijft bij de inbrenger (herwaarderingswinst). Dit betekende dat als er geen maatregelen werden genomen, er bij de inbreng van activa in een personenvennootschap moest worden afgerekend over alle stille reserves, zelfs als die niet werden gerealiseerd. In de adviespraktijk zijn

verschillende methoden ontwikkeld om aan de nadelige gevolgen van dit arrest te ontkomen. Zoals advocaat-generaal Wattel in zijn conclusie uiteenzette, is het arrest ernstig bekritiseerd in de vakliteratuur en zou het heroverweging verdienen, al betwijfelde hij of de voorliggende zaak de meest geschikte was om 'om' te gaan.

De Hoge Raad is tegemoet gekomen aan die kritiek en is expliciet 'omgegaan' ten opzichte van het oude arrest. Volgens het nieuwe arrest hoeft er bij inbreng in een personenvennootschap niet meer te worden afgerekend over de herwaarderingswinst. Dat betekent dat een inbrenger geen inkomstenbelasting meer is verschuldigd voor stille reserves die nog niet zijn gerealiseerd.

vrijstelling van btw voor diensten van zelfstandig werkzame operatie- assistenten en anesthesie- medewerkers

[HR 13 JUNI 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:1374](#)

In dit arrest was de vraag aan de orde of de diensten die operatieassistenten en anesthesiemedewerkers verrichten voor ziekenhuizen zijn vrijgesteld van btw. De belanghebbende in deze procedure was een maatschap die overeenkomsten sloot met ziekenhuizen op grond waarvan de maten werkzaamheden als operatieassistent en anesthesiemedewerker verrichtten.

Of de diensten van de maatschap zijn vrijgesteld van btw, wordt bepaald door de vraag of die diensten kunnen worden aangemerkt als ‘medische verzorging’ of als met medische (ziekenhuis-)verzorging nauw samenhangende prestaties. Advocaat-generaal Van Hilten concludeerde dat de werkzaamheden van de maten onder de noemer ‘medische verzorging’ konden worden gebracht en dat de maatschap die medische zorg verleende, zodat de vrijstelling van toepassing was. Dit advies is door de Hoge Raad opgevolgd. Hij leidde uit de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie af dat onder het begrip ‘medische verzorging’ wordt verstaan de verlening van diensten die de diagnose, de behandeling en voor zoveel mogelijk de genezing van ziekten of gezondheidsproblemen van de mens tot doel hebben. Anders dan het gerechtshof had geoordeeld, gaat het volgens de Hoge Raad niet

om ter beschikking stellen of uitlenen van personeel door de maatschap. Gelet op de rechtsvorm van de maatschap, staan de maten namelijk niet in een verhouding van ondergeschiktheid tot die maatschap. De werkzaamheden moeten zowel vanuit de positie van de patiënten als vanuit die van het ziekenhuis, voor de heffing van omzetbelasting worden aangemerkt als het geven van ‘medische verzorging’. Het is volgens de Hoge Raad niet van belang dat de maten bij hun werkzaamheden onder leiding staan van de chirurg of de anesthesioloog van het ziekenhuis, dat de eindverantwoordelijkheid voor de medische behandeling berust bij deze specialisten en/of dat de verpleegkundigen zich moeten houden aan de ziekenhuisregels.

belasting- heffing over hoge vertrek- vergoedingen en eigendoms- grondrecht

[HR 20 JUNI 2014,](#)
[ECLI:NL:HR:2014:1463](#)

De Hoge Raad heeft in dit arrest beslist dat hoge belastingheffing over een bovenmatige vertrekvergoeding niet in strijd is met het in art. 1 Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) neergelegde eigendomsgrondrecht.

De betrokken (ex-)werknemer had een werkelijke vertrekvergoeding ontvangen die hoger was dan het drempelbedrag van € 508.500, waardoor de werkgever een loonheffing van 30 procent verschuldigd was over het deel van de vertrekvergoeding

dat door de wet via een forfaitaire berekening als excessief wordt aangemerkt. Deze heffing kwam naast de reguliere loonheffing van maximaal 52 procent die al van de werknemer was geheven. Om te bepalen of een vertrekvergoeding excessief is, moet volgens de wet het loon van de werknemer in het jaar van ontslag en in het daaraan voorafgaande jaar worden vergeleken met het loon in het daaraan voorafgaande jaar.

In het voorgelegde geval was de werknemer minder dan twee jaar na de inwerkingtreding van de wettelijke bepaling uit dienst

getreden. Voor het bepalen van het excessieve deel van de vertrekvergoeding was dus mede beslissend loon dat was betaald op een tijdstip dat was gelegen vóór inwerkingtreding van de wet. Volgens de werkgever kwam dat in strijd met het eigendomsgrondrecht, omdat ten tijde van het betalen van het loon twee jaar eerder de latere fiscale gevolgen daarvan niet waren te voorzien. De werkgever werd door de rechtbank in het ongelijk gesteld, maar in hoger beroep vond hij het gerechtshof aan zijn zijde.

De Hoge Raad heeft in navolging van advocaat-generaal Niessen de werkgever in het ongelijk gesteld. Het is niet in strijd met artikel 1 Eerste Protocol bij het EVRM om voor de berekening van een belastingschuld gevolgen te verbinden aan feiten die zich hebben voorgedaan voordat de inhoud van een wetswijziging kenbaar werd. Er is volgens de Hoge Raad alleen sprake van een schending van die bepaling als geen ‘fair balance’ bestaat tussen de betrokken af te wegen algemene en individuele belangen. Bij de beoordeling daarvan stelde de Hoge Raad vast dat de wetgever om redenen van uitvoerbaarheid en om te voorkomen dat er geen belasting wordt afgedragen over inkomen heeft gekozen voor de bestreden berekeningswijze. Daarmee streeft de wetgever een

legitiem doel in het algemeen belang na. Vervolgens heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de wetgever met zijn keuze binnen de hem toekomende beoordelingsvrijheid is gebleven, zodat de ‘fair balance’ niet is geschonden. Daarvoor was onder meer van belang dat de belasting alleen is verschuldigd als de dienstbetrekking is beëindigd na het inwerking treden van de wettelijke bepaling. Dat maakt de belasting die moet worden betaald mede afhankelijk van een na die inwerkingtreding plaatsvindende gebeurtenis. De heffing kon volgens de Hoge Raad dan ook worden voorzien.

civielrechtelijk eigen vermogen is ook fiscaal eigen vermogen

HR 7 FEBRUARI 2014,
ECLI:NL:HR:2014:224

Dit is een belangrijk arrest voor de vennootschapsbelastingpraktijk. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat als een geldverstrekking volgens civielrechtelijke maatstaven moet worden aangemerkt als de verstrekking van aandelenkapitaal, ook voor de toepassing van de deelnemingsvrijstelling (opgenomen in de Wet op de vennootschapsbelasting) daarvan moet worden uitgegaan.

De deelnemingsvrijstelling houdt een vrijstelling in voor – kort gezegd – winsten die door een dochtermaatschappij aan de moedermaatschappij worden uitgekeerd. Alleen uitkeringen die kunnen worden aangemerkt als dividend vallen onder de vrijstelling. De deelnemingsvrijstelling is niet van toepassing als de uitkering door de dochtermaatschappij als rente moet worden aangemerkt, omdat rente bij de dochter aftrekbaar is en een winstuitkering

niet. Daardoor zou bij een winstuitkering zonder de vrijstelling dubbele belasting ontstaan, zowel bij dochter als bij moeder, over de uitgekeerde winst.

De belanghebbende in deze zaak had 'Redeemable Preference Shares' (RPS) verworven in een in Australië gevestigde dochtermaatschappij. De vergoeding die op die RPS werd ontvangen werd door de belanghebbende aangemerkt als dividend dat valt onder de deelnemingsvrijstelling. Volgens de inspecteur moesten de RPS evenwel worden aangemerkt als een lening en had de belanghebbende dus belaste rente-inkomsten ontvangen. De belanghebbende werd door de rechtbank in het ongelijk en door het gerechtshof in het gelijk gesteld. De Hoge Raad kwam in navolging van advocaat-generaal Wattel tot het oordeel dat voor de fiscale kwalificatie van de geldverstrekking het Nederlandse civiele recht leidend is. De Hoge Raad sloot zich verder aan bij het oordeel van het gerechtshof dat de RPS zodanig grote overeenkomsten vertonen met cumulatief preferente aandelen waaraan beperkte stemrechten zijn verbonden, dat zij volgens civielrechtelijke maatstaven zijn aan te merken als aandelen. Dat het door de Australische dochtermaatschappij betaalde dividend op grond van het Australische recht aftrekbaar is van de winst, is volgens

de Hoge Raad voor de kwalificatie van die vergoeding in Nederland niet van belang. De door de belanghebbende over de RPS ontvangen vergoeding viel dus onder de deelnemingsvrijstelling. In Nederland was daarover geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

parket 2014

INHOUD

»

PRINT

*het parket bij de hoge raad
cassatie in het belang der wet
schorsing en ontslag van rechters
aanwijzen ander gerecht
herziening
toezichthoudende taak op grond van artikel 122 Wet RO*

het parket bij de hoge raad

De belangrijkste taak van het parket is het nemen van conclusies. In 2014 is het volgende aantal conclusies genomen: 419 in civiele zaken, 2551 in strafzaken en 141 in belastingzaken. Het aantal conclusies in civiele zaken is minder als gevolg van een lagere instroom, die bovendien van samenstelling is gewijzigd ten opzichte van het jaar daarvoor. Er kwamen meer dagvaardingszaken en minder rekestzaken binnen. In strafzaken bleef het aantal conclusies ruim boven het aantal van 1992 conclusies in 2012, maar de piek in 2013 van 2900 conclusies was niet haalbaar doordat de tijdelijke inzet van de waarnemend advocaten-generaal N. Jörg en J. Wortel eind 2013 eindigde. De fiscale sectie vertoont het vaste aantal van ongeveer 140 conclusies

Van de bijzondere taken van de procureur-generaal en het parket wordt hierna verslag gedaan.

cassatie in het belang der wet

Een van de bijzondere taken van de procureur-generaal is het vorderen van cassatie in het belang der wet (zie art. 78 lid 1 Wet op de rechterlijke organisatie). Dit buitengewone rechtsmiddel is een instrument om een beslissing van de Hoge Raad te verkrijgen over een rechtsvraag die in het belang van rechtseenheid of rechtsontwikkeling moet worden beantwoord en die niet of niet tijdig via een gewoon cassatieberoep aan de Hoge Raad kan worden voorgelegd. Meer informatie over cassatie in het belang der wet kunt u vinden op [de website](#) van de Hoge Raad.

VERZOEKEN

In de afgelopen verslagperiode zijn 33 verzoeken om cassatie in het belang der wet in te stellen binnengekomen bij de procureur-generaal. Dit zijn er drie meer dan het jaar hiervoor. Tot het indienen van een vordering tot cassatie in het belang der wet kan niet alleen worden besloten naar aanleiding van een verzoek daartoe. De procureur-generaal kan ook op eigen initiatief of naar aanleiding van een advies van de Commissie cassatie in het belang der wet besluiten een vordering in te dienen.

Commissie cassatie in het belang der wet
Op 9 september 2014 bracht de Commissie cassatie in het belang der wet haar vierde

advies uit aan de procureur-generaal. De commissie heeft tot taak de procureur-generaal te adviseren over civiele zaken die zich lenen voor cassatie in het belang der wet. In de periode 1 juli 2013 tot 1 juli 2014 ontving de commissie dertien verzoeken. Tien daarvan betroffen verzoeken die zich niet leenden voor een voordracht tot cassatie in het belang der wet omdat bij de indiener een niet geheel juist beeld bestond over de aard en functie van het rechtsmiddel cassatie in het belang der wet en/of de taak van de commissie. De commissie adviseerde om met betrekking tot de volgende rechtsvragen een vordering tot cassatie in het belang der wet in te stellen:

- Mag een vrouw die is gehuwd met een meer dan tien jaar oudere partner worden gekort op haar nabestaandenpensioen?
- Mag een wao-voorbehoud worden gemaakt bij begroting ineens van letselschade?

Daarnaast zal de commissie nadere inlichtingen inwinnen over de vraag in hoeverre in de praktijk behoefte bestaat aan verheldering van de vraag: “Is de combinatie van een verzoek tot kosteloze vereffening van de nalatenschap en een verzoek tot opheffing van de vereffening toelaatbaar?”.

[Zie hier](#) voor het volledige verslag van de commissie.

AFWIJZINGEN

In 2014 zijn 34 afwijzingsbrieven verzonden. De meest voorkomende redenen voor het afwijzen van een verzoek waren:

- dat het verzoek geen zuivere rechtsvraag betrof, maar een vraag waarvan de beantwoording mede afhing van de beoordeling van de feiten en omstandigheden in de concrete zaak.
- dat er geen sprake was van een omstreden rechtsvraag die opheldering behoefde. Ook zijn er enkele verzoeken afgewezen omdat in de zaak die werd voorgelegd geen beslissing werd gegeven over de rechtsvraag waar de verzoeker een antwoord op wenste te krijgen. Ten slotte kwam het ook een aantal keren voor dat een rechtsvraag werd voorgelegd die al de aandacht van de wetgever heeft. Dit speelde bijvoorbeeld in de verzoeken om cassatie in het belang der wet tegen beslissingen in het kader van het verlostelsel in hoger beroep in strafzaken.

VORDERINGEN

In 2014 zijn zes vorderingen ingediend. Deze vorderingen betroffen twee civiele en vier strafrechtelijke zaken.

De eerste zaak ging – kort gezegd – over de vraag of eens per jaar uitgekeerd vakantiegeld onder de beslagvrije voet van art. 475b e.v. valt. In de praktijk bleek onduidelijkheid te bestaan over de vraag aan de hand van welke regels bepaald moet worden of een dergelijke uitkering van vakantiegeld aan een beslaglegger moet worden uitbetaald dan wel onder de beslagvrije voet van art. 475b e.v. Rv valt, indien beslag ligt op het loon of de uitkering waarvan het vakantiegeld deel uitmaakt.

De Hoge Raad oordeelde dat de jaarlijkse uitbetaling van het vakantiegeld geheel voor beslag vatbaar is als het maandelijkse inkomen in de maanden waarin het vakantiegeld werd opgebouwd, steeds boven de beslagvrije voet uitkomt. Als het maandelijkse inkomen in die maanden steeds beneden de beslagvrije voet is gebleven, is het vakantiegeld slechts voor beslag vatbaar voor zover het als maandelijkse aanspraak samen met het daadwerkelijk in die maanden genoten inkomen uitkomt boven de beslagvrije voet in die maanden, telkens per maand beoordeeld (ECLI:NL:HR:2014:[3068](#)).

In de tweede zaak kwam de vraag aan de orde of art. 223 Rv (over voorlopige voorzieningen) zich verzet tegen overeenkomstige toepassing in een verzoekschriftprocedure. De Hoge Raad besliste dat

de wet en de aard van de verzoekschriftprocedure zich daar niet tegen verzetten en gaf voor de toepassing daarvan enige regels (ECLI:NL:HR:2014:[3533](#)).

De vier strafrechtelijke zaken gaan over de mogelijkheden tot appel tegen beslissingen over voorlopige hechtenis. Op 10 februari heeft de Hoge Raad in al deze zaken arrest gewezen. In de eerste zaak is beslist dat een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis mag worden gebruikt om de gronden waarop die voorlopige hechtenis is verleend aan te vechten (ECLI:NL:HR:2015:[256](#)). De tweede zaak gaat over de vraag of een verdachte, gelet op art. 87 lid 2 Sv, ontvankelijk is in zijn hoger beroep tegen een beschikking waarin een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis is afgewezen, als door het hof al eerder een – in het kader van het hoger beroep van verdachte tegen het bevel tot gevangenhouding gedaan – verzoek tot schorsing is behandeld. De Hoge Raad oordeelde dat die omstandigheid niet aan de ontvankelijkheid van de verdachte in de weg staat (ECLI:NL:HR:2015:[255](#)). In de derde zaak besliste de Hoge Raad dat door de officier van justitie geen afzonderlijk hoger beroep kan worden ingesteld tegen een ter terechtzitting gegeven beslissing tot opheffing van de voorlopige hechtenis (ECLI:NL:HR:2015:[247](#)). In de vierde zaak besliste de Hoge Raad dat dit

ook niet het geval is als het gaat om een hoger beroep tegen een in de vorm van een beschikking gegeven beslissing waarbij een namens verdachte ter terechtzitting gedaan verzoek tot opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis door de rechtbank is toegewezen

(ECLI:NL:HR:2015:[257](#)).

Tenslotte besliste de Hoge Raad in deze verslagperiode over een in december 2013 ingediende vordering over de uitleg van art. 6 lid 5 Overleveringswet (OLW). De Hoge Raad oordeelde dat de rechtbank de overlevering van de opgeëiste persoon ten onrechte had geweigerd op de grond dat art. 6 lid 5 OLW een onderscheid maakt op grond van nationaliteit.

(ECLI:NL:HR:2014:[650](#)).

schorsing en ontslag van rechters

56

De wettelijke procedure over schorsing en ontslag van rechters houdt in dat de Hoge Raad een beslissing daartoe neemt op vordering van de procureur-generaal. Voor [meer informatie](#).

In de verslagperiode heeft de procureur-generaal het volgende geval voorgelegd aan de Hoge Raad. Een rechter was wegens ziekte langdurig arbeidsongeschikt. Volgens de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren betreft de Hoge Raad het oordeel van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV) bij de beoordeling of de voorwaarden voor ziekte-ontslag zijn vervuld. Een van die voorwaarden is dat herstel van de ziekte binnen zes maanden na de wachttijd van twee jaar redelijkerwijs niet is te verwachten. In dit geval had het UWV aan de betrokkene een zogenoemde WGA-uitkering toegekend, waarbij WGA staat voor ‘werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten’. Volgens het UWV was er een meer dan geringe kans op herstel en was verbetering van de belastbaarheid niet uitgesloten. De betrokkene was het daarmee niet eens en stelde bezwaar en vervolgens beroep in. De procureur-generaal besloot de uitkomst daarvan af te wachten. In de beroepsprocedure werd duidelijk dat geen verbetering te verwachten was. Daarmee was de vraag of

voornoemde voorwaarde voor ontslag was vervuld, bevestigend beantwoord en kon de ontslagvordering worden ingesteld bij de Hoge Raad (ECLI:NL:PHR:2014:[282](#)). De Hoge Raad oordeelde dat aan de voorwaarden voor ziekteontslag was voldaan en heeft het ontslag verleend (HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:[927](#)).

Een zaak waarover met de procureur-generaal werd overlegd, betrof een rechter die verwickeld was in problemen in de relationele sfeer. De spanningen tussen de partners escaleerden op enig moment in een handgemeen. Er volgde een strafrechtelijk onderzoek waarin zowel de partner als de rechter waren betrokken. Gelet op die situatie nam de president van het gerecht waar de rechter werkzaam was maatregelen; de rechter werd ontheven uit een leidinggevende functie binnen de sector strafrecht en als niet-leidinggevend rechter geplaatst bij een andere afdeling. Het openbaar ministerie heeft de zaak tegen de rechter voorwaardelijk geseponeerd. Gelet op die beslissing zag de gerechtspresident geen aanleiding tot andere maatregelen dan degene die al waren genomen. De procureur-generaal was het daarmee eens en heeft de zaak daarom niet voorgelegd aan de Hoge Raad.

aanwijzen ander gerecht

De procureur-generaal behandelt ook verzoeken van het openbaar ministerie om aanwijzing van een gerecht voor de vervolging en berechting van rechters en leden van het openbaar ministerie (artikel 510 Sv). De regeling beoogt te voorkomen dat een rechterlijk ambtenaar die wordt verdacht van een strafbaar feit, door zijn eigen gerecht wordt berecht. In deze zaken adviseert de procureur-generaal de Hoge Raad over de vraag of een ander gerecht moet worden aangewezen en doet hij een voorstel voor de aan te wijzen rechtbank.

In het verslagjaar zijn vijf verzoeken tot aanwijzing van een ander gerecht behandeld. Een verzoek, dat eind 2013 was binnengekomen, betrof een verdenking van overtreding van artikel 9 lid 2 Wegenverkeerswet 1994, het besturen van een auto terwijl de bestuurder wist of redelijkerwijs had moeten weten dat zijn rijbewijs ongeldig is verklaard. De verdachte was op het moment van de overtreding niet meer werkzaam als rechterlijk ambtenaar, maar was in het verleden werkzaam geweest als raadsheer. De procureur-generaal meende dat art. 510 Sv niet zo moet worden uitgelegd dat de daarin gevatte regeling ook van toepassing is in een geval als dit en concludeerde tot afwijzing van het

verzoek. De Hoge Raad oordeelde anders en wees het verzoek toe.

Begin 2014 kwam een verzoek tot aanwijzen van een ander gerecht binnen dat betrekking had op een advocaat-generaal bij een hof. Deze werd verdacht van overtreding van art. 68 en 69 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, gepleegd in de jaren 2009 tot en met 2011, en van valsheid in geschrift, gepleegd van 2009 tot en met 2012. De procureur-generaal had geconcludeerd om de zaak, in het kader van doelmatigheid, voor verdere vervolging te verwijzen naar de rechtbank waar door de rechter-commissaris in eerste instantie reeds onderzoekhandelingen waren verricht. Deze rechtbank kwam door de herziening van de gerechtelijke kaart als 'ander gerecht' in aanmerking. In zijn beschikking heeft de Hoge Raad een andere rechtbank aangewezen.

Een derde verzoek betrof een aangifte tegen een rechter wegens huiselijk geweld. De partner van de desbetreffende rechter had aangifte gedaan van (poging tot zware) mishandeling. Nadat een ander gerecht was aangewezen is de zaak vanwege de bijzondere omstandigheden voorwaardelijk geseponeerd door het openbaar ministerie, zoals hiervoor in de paragraaf over Schorsing en ontslag van rechters is vermeld.

In het vierde verzoek werd gevraagd een ander gerecht aan te wijzen in verband met de verdenking tegen een rechter van het veroorzaken van een aanrijding met ernstig letsel tot gevolg. De rechter is met haar auto bij het linksaf slaan in botsing gekomen met een tegemoetkomende motorrijder die rechtdoor ging. Er is een ander gerecht aangewezen. Het strafrechtelijk vervolg is nog niet bekend.

Het laatste verzoek dat in het verslagjaar is behandeld betrof een aangifte wegens ambtsmisbruik en corruptie tegen een hoofdadvocaat-generaal bij een ressortsparket en tegen een hoofdofficier van justitie. In het verslagjaar heeft de procureur-generaal geconcludeerd over de hoofdadvocaat-generaal en heeft de Hoge Raad een ander gerecht aangewezen. Begin 2015 concludeerde de procureur-generaal over het aanwijzen van een ander gerecht in de zaak van de hoofdofficier van justitie en heeft de Hoge Raad een dag later het verzoek toegewezen.

herziening

Artikel 461 e.v. Wetboek van strafvordering (Sv) regelt de bevoegdheid van de procureur-generaal bij de Hoge Raad om onderzoek te doen naar het bestaan van mogelijke gronden voor de herziening van een onherroepelijke veroordeling. Deze wettelijke grondslag voor het instellen van een dergelijk justitieel onderzoek bestaat sinds de inwerking-treding op 1 oktober 2012 van de Wet hervorming herziening. Als het gaat om een veroordeling wegens een misdrijf waarop een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat en de rechtsorde door dit misdrijf ernstig is geschokt, kan de advocaat van de veroordeelde ter voorbereiding van een herzieningsaanvraag bij de procureur-generaal een verzoek indienen tot een nader onderzoek naar in dat verzoek omschreven omstandigheden. Daarbij geldt de eis dat er voldoende aanwijzingen zijn dat er mogelijk sprake is van een grond tot herziening en dat het verzochte onderzoek noodzakelijk is.

De procureur-generaal kan – en is bij veroordelingen tot gevangenisstraf van zes jaren of meer daartoe verplicht – advies vragen aan de Adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS). Deze adviescommissie adviseert over de wenselijkheid en de inhoud van nader onderzoek.

De commissie bestaat uit twee wetenschappers, een deskundige op het terrein van de politiepraktijk, een advocaat en een lid van het openbaar ministerie. Voorzitter van de ACAS was in het verslagjaar prof. dr. C. Fijnaut. In 2014 heeft de procureur-generaal in alle binnengekomen verzoeken een advies van de ACAS gevraagd. [Zie hier](#) voor een overzicht van de door de ACAS afgehandelde verzoeken. In [het jaarverslag](#) van de ACAS over 2013 wordt ingegaan op de werkwijze van de ACAS.

Aan het begin van het verslagjaar waren nog tien verzoeken uit 2012 en 2013 in behandeling. Drie van die verzoeken zijn in het verslagjaar door de behandelende advocaat-generaal afgewezen. Ten aanzien van een verzoek om nader onderzoek uit 2012 met betrekking tot een veroordeling in 2006 tot levenslang wegens een moord in Groningen heeft de behandelend advocaat-generaal overeenkomstig het advies van de ACAS enig nader onderzoek laten doen, en mede op basis van de resultaten van dat onderzoek besloten om niet te voldoen aan het verzoek om nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening. In twee andere zaken, een veroordeling in 2008 tot vijftien jaar gevangenisstraf voor moord en een veroordeling in 2007 tot acht jaar gevangenisstraf voor poging tot moord, heeft de advocaat-

generaal de verzoeken, conform het advies van de ACAS, afgewezen, omdat er onvoldoende aanknopingspunten waren voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening.

In de overige verzoeken uit 2013 zijn in het verslagjaar de volgende stappen gezet. In een zaak betreffende een veroordeling in 2002 tot vijf jaar gevangenisstraf en tbs wegens – onder andere – moord heeft de ACAS advies uitgebracht en naar aanleiding van de reactie van de raadsman nog nadere opmerkingen gemaakt. De advocaat-generaal heeft nog geen beslissing genomen.

In een meer dan 30 jaar oude zaak, de zogenoemde showbizzmoord, die een veroordeling tot twee jaar met (toen nog) tbr betrof wegens een doodslag in 1981, had de advocaat-generaal in september 2013 zelf een onderzoek laten instellen. Het was namelijk onmiddellijk duidelijk welk onderzoek nodig was. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek heeft de advocaat-generaal op 8 juli 2014 herziening gevorderd. De advocaten van de veroordeelde, mrs. Knoops en Vosman, hebben op 7 juli 2014 een aanvraag tot herziening ingediend. Op 2 december 2014 heeft de Hoge Raad een tussenarrest gewezen waarin de Hoge Raad een nader

onderzoek beveelt naar de geestelijke toestand van de veroordeelde ten tijde van het feit, het opsporingsonderzoek, en de behandeling van de zaak door de rechtbank, en naar de vraag in hoeverre die toestand van invloed was op de keuzes en gedragingen van de veroordeelde op die momenten (ECLI:NL:HR:2014:[3473](#)).

In de zogenoemde Deventer-moordzaak – een veroordeling uit december 2000 tot 12 jaar gevangenisstraf wegens moord, waarin al meerdere keren herziening is verzocht – heeft de advocaat-generaal, op basis van het advies van de ACAS, besloten om nader onderzoek te doen naar kwesties die verband houden met de in die zaak aangetroffen biologische sporen, de interpretatie van verkeersgegevens van gsm-verkeer van de veroordeelde, en vragen rond het tijdstip van overlijden van het slachtoffer.

Nader onderzoek zal ook plaatsvinden in een zaak uit 2003 betreffende een dubbele moord op een autohandelaar en zijn vrouw en een poging tot doodslag, die in 2005 eindigde met een veroordeling tot levenslang. De ACAS heeft in 2014 geadviseerd tot een eerste nader onderzoek. Het daaruit resulterende rapport was aanleiding voor de advocaat-generaal om begin 2015 vervolgonderzoek in te stellen. Het gaat om getuigenverhoren, sporenonderzoek naar kogelhulzen, en nader dna-onderzoek

naar een aangetroffen bloedspoor, mits dit spoor nog beschikbaar is.

In de zaak betreffende een veroordeling in 2008 wegens brandstichting met dodelijke afloop en, na herziening, opnieuw een veroordeling in juni 2011, had de ACAS in 2013 geadviseerd om eerst de uitkomsten af te wachten van onderzoeken die reeds door de veroordeelde zelf waren ingezet. Nu deze uitkomsten zijn ontvangen, zal de advocaat-generaal de resultaten van het nader onderzoek aan de ACAS voorleggen voor een inhoudelijke beoordeling.

Ten aanzien van een veroordeling in 1985 tot twaalf jaar voor moord (de zgn. Butlermoord) heeft de ACAS halverwege het verslagjaar een eerste advies uitgebracht. Na dat advies bracht de advocaat een nieuw rapport van een deskundige in, in welk rapport die deskundige tot een andere conclusie kwam omtrent de doodsoorzaak van het slachtoffer dan in een eerder rapport van zijn hand. De ACAS heeft daarop eind november 2014 aanvullend geadviseerd. Naar aanleiding van dit aanvullend advies heeft de behandelende advocaat-generaal begin 2015 een nader onderzoek geïnitieerd naar de doodsoorzaak van het slachtoffer.

Het laatste nog lopende verzoek uit 2013 betreft een veroordeling voor doodslag en poging tot doodslag in 2008. De ACAS

heeft in mei 2014 een advies uitgebracht. De advocaat van de veroordeelde heeft daarop gereageerd. Er is nog geen beslissing van de advocaat-generaal.

In het verslagjaar zijn negen verzoeken om een nader onderzoek naar mogelijke gronden voor herziening ingekomen bij de procureur-generaal en voor advies aan de ACAS voorgelegd. De verzoeken zien op veroordelingen uit de periode 2000 tot en met 2012. De ACAS heeft in het verslagjaar ten aanzien van vijf van de verzoeken advies uitgebracht.

In twee van die zaken, een veroordeling in november 2007 tot twee jaar gevangenisstraf en tbs wegens verkrachting van een minderjarige en geestelijk gehandicapte jongen en een veroordeling in september 2009 tot tien jaar gevangenisstraf wegens medeplegen doodslag en afpersing, heeft de handelende advocaat-generaal, na een daartoe strekkend advies van de ACAS, het verzoek om nader onderzoek afgewezen wegens het ontbreken van (voldoende) reden daartoe.

In de drie andere zaken ligt er een advies van de ACAS waarop de handelende advocaat-generaal nog moet beslissen.

De zaken in kwestie betreffen een veroordeling uit 2003 tot levenslang wegens driefvoudige moord en diefstal met geweld (de zogenoemde Playstation-

moorden), een veroordeling uit 2008 tot 20 jaar gevangenisstraf, in cassatie vermindert tot 19 jaar en zes maanden, wegens moord, en een veroordeling uit 2012 tot 18 jaar en tbs wegens moord, wederrechtelijke vrijheidsbeneming, verkrachting en het wegmaken van een lijk.

In de overige vier zaken is in het verslagjaar nog geen advies uitgebracht door de ACAS. Deze zaken betreffen een veroordeling uit 2007 tot 18 jaar gevangenisstraf wegens tweemaal medeplegen van moord, een veroordeling uit 2007 tot drie jaar en tbs wegens poging tot moord en opzettelijke brandstichting waardoor gemeen gevaar voor goederen en levensgevaar voor een ander te duchten was en twee veroordelingen uit 2008 en 2012 tot 13 jaar en negen maanden respectievelijk 21 jaar wegens moord.

toezicht- houdende taak op grond van artikel 122 wet ro

De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft op grond van art. 122 Wet RO een toezichthoudende bevoegdheid met betrekking tot het openbaar ministerie. De procureur-generaal kan, zo bepaalt dat artikel, de minister in kennis stellen van het feit dat het openbaar ministerie naar zijn oordeel de wettelijke voorschriften niet naar behoren handhaaft of uitvoert. In 2013 is, in overleg met het openbaar ministerie, een begin gemaakt met het geven van een meer systematische invulling aan deze toezichthoudende bevoegdheid. Daarbij is gekozen voor een thematische aanpak.

Het eerste thema dat is gekozen is ‘de strafbeschikking’. De procureur-generaal heeft een onderzoek laten instellen naar de vraag of de wettelijke regeling van de strafbeschikking in de praktijk voldoende wordt nageleefd. Het onderzoek werd verricht door mr. G. Knigge, advocaat-generaal bij de Hoge Raad, die de leiding over het onderzoek had, en mr. drs. C.H. de Jonge van Ellemeet, gerechtsauditeur bij de Hoge Raad, onder verantwoordelijkheid van de procureur-generaal. Het onderzoek werd begeleid door een commissie onder voorzitterschap van prof. mr. P.A.M. Mevis.

Het onderzoek heeft geresulteerd in het rapport ‘Beschikt en gewogen’. Dit rapport is op 12 januari 2015 aangeboden aan de minister van Veiligheid en Justitie.

De kernvraag in het onderzoek was of het openbaar ministerie op basis van de stukken in het dossier heeft kunnen vaststellen dat de verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan het strafbare feit waarvoor de OM-strafbeschikking is uitgevaardigd. Een van de conclusies in het rapport is dat in de zaken die via het ZSM-traject worden afgedaan en in de zaken die door het CVOM worden afgehandeld in 8% van de onderzochte zaken wegens onvoldoende bewijs ernstig kan worden betwijfeld of de strafbeschikking terecht is uitgevaardigd. Een dergelijk percentage is een serieuze aanwijzing dat de grondigheid en de zorgvuldigheid waarmee de schuldvaststelling moet plaatsvinden bij CVOM-zaken en ZSM-zaken in de praktijk te wensen overlaat en verbetering behoeft. Een ander probleem dat wordt gesignaleerd is dat de ambtenaren die bij de CVOM werken de bevoegdheid missen om strafbeschikkingen uit te vaardigen. Daarnaast hebben de onderzoekers vastgesteld dat er nog een zaakstroom is, van meer dan 16.000 zaken, waarin een strafbeschikking wordt uitgevaardigd zonder enige vorm van beoordeling of er sprake is van

voldoende bewijs. Het gaat daarbij om zogenoemd feit-gecodeerde zaken, dat zijn misdrijven en overtredingen waarvoor het openbaar ministerie een vast boetetarief heeft vastgesteld. In deze zaken maakt het CJIB (het Centraal Justitieel Incasso Bureau) automatisch een strafbeschikking aan.

Ook op andere punten wijzen de onderzoeksresultaten op tekortkomingen in de naleving van de regelgeving, zoals het niet naleven van de plicht jeugdige verdachten vooraf te horen, en het feit dat de strafbeschikking meestal niet de door de wet voorgeschreven dagtekening en zelden de correcte kwalificatie van het feit bevat. Daarnaast wordt gesignaleerd dat de strafbeschikking in de regel anoniem wordt opgelegd. Zij bevat meestal niet de naam van de functionaris die de beslissing heeft genomen en is ook niet door die functionaris ondertekend, waardoor geen controle mogelijk is of de strafbeschikking door een daartoe bevoegde functionaris is uitgevoerd.

Het is de bedoeling dat het onderzoek in 2015 een vervolg krijgt in een onderzoek naar verzet tegen de strafbeschikking en de daarop gevolgde rechterlijke beslissing.

klachtrecht

INHOUD

extern klachtrecht
intern klachtrecht

extern klachtrecht

1. ALGEMEEN

Het externe klachtrecht over gedragingen van rechterlijke ambtenaren met rechtspraak belast is geregeld in de artikelen 13a tot en met 13g van de Wet op de rechterlijke organisatie (verder: Wet RO). [De klachtenregeling](#) is samen met [een toelichting](#) op de klachtbehandeling gepubliceerd op de website van de Hoge Raad. Artikel 13g Wet RO schrijft voor dat de procureur-generaal bij en de president van de Hoge Raad jaarlijks een verslag opmaken van de werkzaamheden die zij hebben verricht in het kader van de klachtbehandeling op grond van artikelen 13a en volgende.

Klachten over gedragingen van personen werkzaam bij rechtbanken, gerechtshoven, de Hoge Raad, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, worden in eerste instantie behandeld door het desbetreffende gerecht. Als die interne klachtprocedure is doorlopen en de klager niet tevreden is met de uitkomst daarvan, staat een externe klachtprocedure open, als de klacht een rechter/raadsheer (verder: rechter) betreft. Op grond van artikel 13a Wet RO kan de klager dan een klacht indienen bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. De klacht moet betrekking hebben op de wijze waarop de rechterlijk ambtenaar zich in de uit-

oefening van zijn functie tegenover de klager heeft gedragen. Klachten over rechterlijke beslissingen zijn uitdrukkelijk uitgezonderd en kunnen daarom niet in behandeling worden genomen.

Nadat een klacht is ontvangen, kan de procureur-generaal besluiten een vooronderzoek in te stellen waarbij de klager, de beklaagde rechter en het betrokken gerechtsbestuur in de gelegenheid worden gesteld om nadere informatie te verstrekken. Van een dergelijk vooronderzoek wordt afgezien indien de klacht niet in behandeling kan of hoeft te worden genomen. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als de klacht betrekking heeft op een rechterlijke beslissing, de klacht te laat is ingediend, of de klager onvoldoende belang heeft bij een onderzoek door de Hoge Raad. Dat laatste kan het geval zijn als de klacht in de interne procedure bij het desbetreffende gerecht behoorlijk is behandeld en afgedaan, en een behandeling door de Hoge Raad geen toegevoegde waarde zal hebben.

Als de procureur-generaal wel een vooronderzoek heeft ingesteld, stelt hij de klager, de beklaagde rechter en het gerechtsbestuur op de hoogte van zijn bevindingen.

De procureur-generaal kan besluiten de klacht voor te leggen aan de Hoge Raad

om onderzoek te doen naar de wijze waarop de desbetreffende rechter zich in de uitoefening van zijn functie heeft gedragen. De Hoge Raad beslist dan of de beklaagde rechter zich al dan niet behoorlijk heeft gedragen. Die beslissing heeft geen gevolgen voor (lopende) rechtszaken. De Hoge Raad kan bij zijn beslissing ook geen maatregelen opleggen aan de beklaagde rechter of schadevergoeding toekennen aan de klager.

De in de artikelen 13a tot en met 13g Wet RO neergelegde klachtenregeling is op grond van artikel 120 lid 4 Wet RO van overeenkomstige toepassing op de in art. 113 Wet RO genoemde leden van het parket bij de Hoge Raad.

2. JAARVERSLAG VAN DE PROCUREUR-GENERAAL

Dit verslag betreft de periode 1 januari tot en met 31 december 2014. In die periode zijn vijfenveertig klachten bij de procureur-generaal ingediend, die bijna alle ook in 2014 zijn afgehandeld. Daarnaast zijn er in de genoemde periode twintig klachten afgehandeld die eerder waren ingediend. Dit betreft klachten die aan het eind van 2013 zijn ingediend of waarvan de (definitieve) afhandeling meer tijd vroeg om uiteenlopende redenen, zoals de beantwoording van reacties van de klager op de

beslissing van de procureur-generaal op zijn verzoek. Een zevental klachten is eind 2014 nog in behandeling.

Ingediende klachten hebben de procureur-generaal het afgelopen jaar er niet toe bewogen een vordering bij de Hoge Raad in te dienen tot het doen van nader onderzoek naar de gedragingen van de desbetreffende rechterlijk ambtenaar.

Een deel van de ontvangen klachtbrieven betrof een klacht waarop de procureur-generaal naar zijn oordeel reeds eerder afdoende had gereageerd. In die gevallen heeft de procureur-generaal medegedeeld dat hij verder niets voor de klager kon doen. Van de overige binnengekomen klachten volgt hierna een overzicht van de inhoud en van de wijze waarop deze door de procureur-generaal zijn afgehandeld.

2.1. Niet voor behandeling in aanmerking komende klachten

Artikel 13a Wet RO bepaalt dat over rechterlijke beslissingen niet kan worden geklaagd. Dat zijn beslissingen van de rechter over de zaak of over de wijze waarop de procedure zal verlopen. Zoals in de afgelopen jaren het geval was, had ook in 2014 een zeer groot deel van de behandelde klachten betrekking op een dergelijke rechterlijke beslissing. In de verslagperiode werd in negenentwintig van de afgehandelde

klachtzaken (onder meer) aangevoerd dat de klager het niet eens was met een rechterlijke beslissing. Ten aanzien van die klachten heeft de procureur-generaal aan de klagers gemotiveerd laten weten dat de klacht niet in behandeling kon worden genomen. De procureur-generaal heeft ook klachten niet in behandeling genomen waarin werd verzocht om in te grijpen in een lopende procedure, een zaak te herzien, te herroepen of te seponeren of daartoe een verzoek te doen aan de Hoge Raad, dan wel zelf een rechterlijke beslissing te vernietigen. Tot dergelijke maatregelen is de procureur-generaal niet bevoegd.

Daarnaast waren er verzoeken die om andere redenen niet in behandeling konden worden genomen, bijvoorbeeld omdat de procureur-generaal geen schadevergoeding toe kan kennen, hij niet bevoegd is om een aangifte wegens een strafbaar feit in ontvangst te nemen, of omdat hij niet kan adviseren in juridische aangelegenheden. Ook is een klager medegedeeld dat de procureur-generaal geen bevoegdheid heeft om, zoals was verzocht, de deken van de Orde van Advocaten en de (plaatsvervangend) voorzitter van de Raad van Discipline bevelen te geven. Twee klachten zijn niet in behandeling genomen omdat deze niet waren ingediend binnen een redelijke termijn na de gedraging waarover

werd geklaagd. Een andere klacht was naar het oordeel van de procureur-generaal onvoldoende duidelijk.

Verder heeft de procureur-generaal in een negental zaken aan de klager bericht dat naar zijn oordeel de klacht behoorlijk en juist was afgehandeld in de interne klacht-procedure van het desbetreffende gerecht, en dat de klacht daarom niet meer in behandeling werd genomen. In een andere zaak had een deel van de klacht betrekking op gedragingen die ook waren meegenomen in een wrakingsverzoek en is door de procureur-generaal verwezen naar art. 13b lid 1 letter f Wet RO op grond waarvan de procureur-generaal niet verplicht is een klacht in behandeling te nemen ten aanzien waarvan een uitspraak van een rechterlijke instantie is gedaan waartegen geen rechtsmiddel openstaat.

2.2. Klachten die niet eerst zijn ingediend bij het desbetreffende gerecht.

Zoals hierboven uiteen is gezet, is het uitgangspunt van de externe klachtenregeling dat klachten over rechters eerst worden ingediend bij en onderzocht door het gerecht waartoe de rechter over wie wordt geklaagd, behoort. Daarom bepaalt artikel 13b, lid 1, onder b Wet RO dat de procureur-generaal niet verplicht is de klacht in behandeling te nemen als die niet eerst is ingediend bij het betrokken gerecht. In de

verslagperiode heeft de procureur-generaal vier maal aan een klager laten weten dat deze zijn klacht eerst bij het desbetreffende gerecht zou moeten indienen voordat de procureur-generaal tot behandeling van de klacht over gaat. In één van die zaken werd geklaagd over leden van de Hoge Raad en heeft de procureur-generaal de klager doorverwezen naar de interne klachtregeling bij de president van de Hoge Raad. In een andere zaak heeft de procureur-generaal de klager bericht dat geen onderzoek zou worden gedaan naar de klacht dat leden van een gerechtshof zich niet onafhankelijk en onbevooroordeeld hebben gedragen, nu daartegen een wrakingsverzoek had kunnen worden ingediend en dat niet is gebeurd. De procureur-generaal is op grond van artikel 13b lid 1 sub f Wet RO niet verplicht een klacht in behandeling te nemen, indien met betrekking tot die klacht een voorziening bij een rechterlijke instantie heeft opengestaan en daarvan geen gebruik is gemaakt.

2.3. Klachten over personen die buiten het bereik van de klachtenregeling vallen

Artikel 13a lid 1 Wet RO biedt enkel de mogelijkheid te klagen over gedragingen van een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast. Klachten over gedragingen van andere personen dan genoemde rechterlijke ambtenaren kunnen dus niet door

de procureur-generaal in behandeling worden genomen. In de verslagperiode zijn elf van dergelijke klachten ingediend. Het betrof klachten over diverse personen of instanties, te weten een president (over bestuurlijk handelen) of gerechtsbestuur, een advocaat-generaal bij een hof, de deken van de Orde van Advocaten, advocaten, een notaris, 'justitie en politie', een griffier, stafjurist of andere medewerkers van een gerecht, de Sociale Verzekeringsbank en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg. Ten aanzien van de klachten over een gerechtsbestuur heeft de procureur-generaal geantwoord dat sprake was van een besluit dat valt binnen de organisatie- en bedrijfsvoeringstaak van het bestuur als bedoeld in artikel 23 lid 1 Wet RO. Dat besluit valt daarmee onder het toezicht van de Raad voor de rechtspraak. De procureur-generaal is daarom niet bevoegd een dergelijke klacht in behandeling te nemen. Ten aanzien van de klacht over een uitspraak van het Centraal Tuchtcollege heeft de procureur-generaal erop gewezen dat tegen beslissingen van dat college ingevolge artikel 75 van de Wet BIG geen andere voorziening open staat dan cassatie in het belang der wet en dat klachten over de wijze waarop het Centraal Tuchtcollege de feiten heeft onderzocht en beoordeeld niet in dat kader door de Hoge Raad kunnen worden onderzocht.

2.4. Klachten die zijn afgewezen op inhoudelijke gronden

Een aantal ingediende klachten is al dan niet na nader onderzoek door de procureur-generaal afgewezen op inhoudelijke gronden. Zo werd een klacht afgewezen omdat deze naar het oordeel van de procureur-generaal was gebaseerd op een onjuiste indruk van de klager dat buiten zijn aanwezigheid nog over zijn zaak was gesproken door de behandelend kantonrechter en de wederpartij. Een andere klacht ten aanzien van het functioneren van (raadsheren bij) gerechtshoven, werd afgewezen omdat de klacht gebaseerd bleek te zijn op een vervalsing van een zogenaamde aanwijzing van de minister van Veiligheid en Justitie aan het openbaar ministerie om in bepaalde zaken niet te vervolgen. Verder is een klacht over de bejegening door een rechter afgewezen nu weliswaar sprake leek te zijn geweest van een gespannen sfeer maar dat volgens de procureur-generaal niet voldoende was om aan te nemen dat de desbetreffende rechter de klager klachtwaardig had bejegend, en is een verzoek tot indiening van een vordering tot ontslag van een kantonrechter afgewezen omdat de procureur-generaal daarvoor geen enkel aanknopingspunt zag.

Een verzoek om nader onderzoek te doen naar de gedragingen van de voorzitter van

de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden met betrekking tot een door de klager bij de deken van de Orde van Advocaten ingediende klacht, is afgewezen nu een dergelijk onderzoek niet opportuun werd geacht en de klager daarbij volgens de procureur-generaal redelijkerwijs onvoldoende belang had. De deken had de bij hem ingediende klacht doorgestuurd naar de Raad van Discipline in Assen, waarna de genoemde voorzitter een brief van de klager met betrekking tot die klacht en het doorsturen daarvan eveneens had doorgestuurd naar die Raad van Discipline. De klager beklagde zich er bij de procureur-generaal over dat de voorzitter niet zelf een beslissing had genomen op zijn brief. Aan een ander verzoek tot nader onderzoek heeft de procureur-generaal niet voldaan, omdat er geen aanwijzingen waren dat sprake was van een strafrechtelijke vervolging of onderzoek van het desbetreffende lid van de kamer voor het notariaat, zoals door de klager werd gesteld. Een verzoek om, gelet op de Wet openbaarheid van bestuur, de inhoud openbaar te maken van de naar aanleiding van de desbetreffende klacht gewisselde brieven, werd afgewezen omdat de procureur-generaal geen bestuursorgaan is in de zin van genoemde wet en die wet dus niet van toepassing was.

De eigenaar van het bedrijf Chipshol, die veel media-aandacht heeft getrokken met zijn conflict met onder meer de luchthaven Schiphol en de Staat, heeft naar aanleiding van dat conflict zich ook bij de procureur-generaal beklagd over de gerechtelijke procedure. Hij heeft onder meer verzocht om nader onderzoek in te stellen naar vermeende misstanden binnen de Haagse rechtbank, en naar vermeende strafbare gedragingen van twee rechters en van de heer Demmink, voormalig secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De procureur-generaal heeft aangegeven dat hij geen bevoegdheden heeft ten aanzien van het onderzoek naar mogelijk strafbare gedragingen van de heer Demmink, en dat hij, gelet op de Wet RO en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, evenmin rechtspositionele bevoegdheden had en heeft om onderzoek in te stellen naar gedragingen van de twee voormalige, op dat moment reeds overleden, rechters bij de rechtbank Den Haag. Bovendien zou het volgens de procureur-generaal de vraag zijn of een onderzoek naar gebeurtenissen van veertig jaren geleden nog iets zou kunnen toevoegen aan de onderzoeken die destijds hebben plaatsgevonden, en die geen aanleiding hebben gegeven tot een strafrechtelijk onderzoek naar de genoemde rechters. De procureur-generaal heeft verder aangegeven dat hij in

deze, reeds decennia geleden spelende kwesties, geen aanknopingspunten zag voor een onderzoek naar de integriteit van rechters die nu werkzaam zijn bij de rechtbank Den Haag. Tenslotte heeft de procureur-generaal medegedeeld niet te beschikken over de door de klager verzochte gegevens met betrekking tot door rechters exclusief voor bepaalde advocatenkantoren gegeven cursussen, dat de gevraagde informatie ook niet op een eenvoudige wijze te achterhalen is – zo deze al te achterhalen is – en dat hij bovendien geen aanleiding zag voor een dergelijk onderzoek, gelet op de inmiddels aangescherpte wetgeving en de door de presidentenvergadering aangenomen richtlijn met betrekking tot nevenbetrekkingen van rechters.

2.5. Overig

De procureur-generaal heeft in een zaak waarin de gerechtelijke procedure inmiddels al geruime tijd duurde, contact opgenomen met de president van desbetreffende rechtbank. Na de toezegging van de president dat de rechtbank zich zal inspannen om de procedure op korte termijn af te ronden, heeft de procureur-generaal dat aan de klaagster laten weten en medegedeeld dat hij haar verder niet van dienst kan zijn. In een andere zaak heeft op initiatief van de procureur-generaal een gesprek tussen de klager en de

president plaatsgevonden, waarna de zaak door de procureur-generaal kon worden afgesloten.

De behandeling van zeven in de verslagperiode binnengekomen klachten is nog niet afgerond. In een aantal van die zaken loopt het onderzoek nog. In een van de gevallen wordt bijvoorbeeld gewacht op nadere informatie van het gerecht of de klager, in een aantal andere zaken is de procureur-generaal in afwachting van een reactie van de klager op het door hem gegeven antwoord.

Tenslotte is een verzoek om disciplinaire maatregelen tegen een rechter behandeld als een procedure inzake schorsing en ontslag van rechters.

2.6 Ingediende vorderingen

In het jaar 2014 heeft de procureur-generaal geen vorderingen ingediend bij de Hoge Raad tot het doen van nader onderzoek naar gedragingen van een rechterlijk ambtenaar, naar aanleiding van een ingediende klacht.

3. JAARVERSLAG VAN DE PRESIDENT

De Hoge Raad heeft in 2014 drie vorderingen van de procureur-generaal met toepassing van het externe klachtrecht behandeld. Op 8 oktober 2013 heeft de procureur-generaal bij de Hoge Raad een vordering ingediend in drie zaken waarin

hij klachten had ontvangen naar aanleiding van een door een advocaat-generaal bij de Hoge Raad geschreven column in het Nederlands Juristenblad (NJB).

In de column stelde de advocaat-generaal dat de machthebbers in Rusland en China tegenwoordig het belastingrecht gebruiken om burgers die zich niet in hun systeem willen schikken, te straffen. Hij noemde twee zaken ter illustratie van deze stelling. Een van deze zaken betrof de heer Khodorkovsky en diens voormalige bedrijf Yukos Oil. De verschillende klagers zijn partij in diverse in Nederland aanhangige procedures waarin onder meer de vraag aan de orde is of de faillietverklaring van Yukos Oil in Nederland kan worden erkend.

Zij vreesden dat de in de publicatie verwoorde, stellige en naar hun oordeel onevenwichtige, visie van de advocaat-generaal als gezaghebbend jurist een voor hen negatieve invloed zou hebben op de uitkomst van deze of nog te voeren procedures. De advocaat-generaal heeft volgens de klagers daarmee hun vertrouwen geschaad dat in die procedures sprake zal zijn van een eerlijke en onafhankelijke beoordeling door onpartijdige rechters. Daardoor heeft hij zich volgens de klagers onbehoorlijk gedragen als bedoeld in art. 13f, eerste lid, Wet RO.

Voor de inhoud van de vordering van de procureur-generaal wordt verwezen naar [het jaarverslag 2013, onderdeel Klachtrecht, paragraaf 2.4, pagina 64-65](#).

Op 7 maart 2014 heeft de vierde kamer van de Hoge Raad op deze vordering uitspraak gedaan (ECLI:NL:HR: 2014:[509](#), ECLI:NL:HR:2014:[510](#) en ECLI:NL:HR:2014:[511](#)).

De Hoge Raad is eerst ingegaan op de reikwijdte van de woorden ‘in de uitoefening van zijn functie’ in artikel 13a lid 1 Wet RO. Heeft de advocaat-generaal de gewraakte column geschreven als redacteur van het NJB of is (ook) sprake van ‘in de uitoefening van zijn functie’ als advocaat-generaal? Alleen in dat laatste geval staat de externe klachtprocedure open. De Hoge Raad beantwoordt deze vraag bevestigend. De woorden ‘in de uitoefening van zijn functie’ moeten ruim worden opgevat. Toegespitst op dit geval gaat het om alle gedragingen tegenover een klager door een lid van het parket die moeilijk los kunnen worden gezien van zijn functie van advocaat-generaal. Het NJB is een gerenommeerd juridisch vakblad met een groot lezerspubliek dat niet onbekend zal zijn met de hoedanigheid van de betrokkene als advocaat-generaal. De in die column gedane uitlatingen zijn voor een deel van

juridische aard en hebben onmiskenbaar een publiek karakter. Zij kunnen dus moeilijk los worden gezien van de door betrokkene beklede functie van advocaat-generaal, aldus de Hoge Raad.

De ‘uitoefening van de functie’ omvat naar het oordeel van de Hoge Raad ook de naleving van de normen die zien op het publieke gedrag van de rechterlijk ambtenaar.

Dat de advocaat-generaal zijn handelen zelf omschrijft als het uiten van een privémening staat aan de ontvankelijkheid van de klachten daarom niet in de weg.

Vervolgens is de Hoge Raad inhoudelijk ingegaan op het gewraakte handelen. De Raad is tot de conclusie gekomen dat dit niet kan worden aangemerkt als onbehoorlijk gedrag in de zin van art. 13f, eerste lid, Wet RO.

De advocaat-generaal heeft zich in de gewraakte column niet rechtstreeks uitgelaten over concrete juridische kwesties in aanhangige of nog te voeren procedures. Omdat hij zijn column schreef als redacteur van het NJB was zijn bijdrage voor het lezerspubliek onmiskenbaar een bijdrage op persoonlijke titel aan het juridisch-wetenschappelijk discours en gold zijn mening niet als die van het parket bij de

Hoge Raad waarvan hij deel uitmaakt. Omdat het hier een debat-prikkelende uiting van de advocaat-generaal betreft, die onvoldoende verband houdt met concrete geschillen, is de vrees van de klagers dat rechters hierdoor tot een voor hen ongunstige beslissing zullen komen, niet gerechtvaardigd. De klachten zijn dan ook ongegrond verklaard.

intern klachtrecht

1. INTERNE KLACHTENREGELING PARKET PROCUREUR-GENERAAL

Op grond van de sinds 1 juli 2011 [geldende interne klachtenregeling](#) van het parket bij de Hoge Raad der Nederlanden, heeft een ieder het recht om bij de procureur-generaal een klacht in te dienen over de wijze waarop het parket of een lid van het parket zich in een bepaalde gelegenheid tegenover hem heeft gedragen.

In de afgelopen verslagperiode zijn geen klachten in het kader van de interne klachtenregeling binnengekomen bij de procureur-generaal.

2. INTERNE KLACHTENREGELING HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

Op grond van de sinds 1 juli 2011 [geldende interne klachtenregeling](#) van de Hoge Raad der Nederlanden, heeft een ieder het recht om bij de president van de Hoge Raad een klacht in te dienen over de wijze waarop de Hoge Raad, een lid van de Hoge Raad of de griffier van de Hoge Raad zich in een bepaalde aangelegenheid tegenover hem heeft gedragen.

De Hoge Raad en de president van de Hoge Raad hebben in het verslagjaar 2014 116 nieuwe brieven en e-mails ontvangen over uiteenlopende onderwerpen (2013: 150). De griffier van de Hoge Raad heeft het

mandaat deze correspondentie af te handelen. In totaal zijn 172 antwoordbrieven verzonden, inclusief de vervolgcorrespondentie naar aanleiding van eerdere brieven (2013: 218). Naast deze correspondentie worden vragen beantwoord die via info@hogeraad.nl worden gesteld. Deze worden niet afzonderlijk geregistreerd.

In 2014 zijn vier brieven aangemerkt als een klacht in de zin van de interne klachtenregeling.

De eerste klacht betrof een beslissing van de civiele kamer van de Hoge Raad. Op grond van de klachtenregeling kunnen klachten niet een rechterlijke beslissing betreffen noch de wijze van totstandkoming daarvan, met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard. De klacht is dan ook niet in behandeling genomen.

Ook de tweede klacht richtte zich tegen een rechterlijke beslissing, namelijk een arrest waarin de belastingkamer met toepassing van artikel 80a Wet RO het beroep in cassatie van de betrokkene niet-ontvankelijk had verklaard. De betrokkene kon zich hiermee niet verenigen en beriep zich op de klachtenregeling van hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Aan hem is bericht dat hoofdstuk 9 in

samenhang met artikel 1:1 Awb niet van toepassing is op de Hoge Raad. De Hoge Raad kent op grond van artikel 75, lid 6, Wet RO een eigen interne klachtenregeling. Deze regeling is vervolgens toegepast. Aangezien de klacht zich richt tegen een rechterlijke uitspraak en klachten niet een rechterlijke beslissing kunnen betreffen, is ook deze klacht niet verder in behandeling genomen.

In de derde situatie wilde de klager beroep in cassatie instellen tegen de beslissing van een Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg op een tweetal wrakingsverzoeken. Het college had de betrokkene in zijn verzoeken niet-ontvankelijk verklaard. Tegen een beslissing van de wrakingskamer van een tuchtcollege staat geen rechtsmiddel open. De betrokkene is hierop gewezen door de griffier van de Hoge Raad bij het indienen van zijn beroep in cassatie. Tegen deze mededeling heeft de betrokkene een klacht ingediend. Na de nodige correspondentie is in overleg met de voorzitter van de civiele kamer besloten het beroep in cassatie in behandeling te nemen. De civiele kamer van de Hoge Raad heeft de betrokkene vervolgens niet-ontvankelijk verklaard. De president heeft daarna de klacht buiten verdere behandeling gelaten.

De vierde klacht handelde over het optreden van een raadsheer van de Hoge Raad in het tv-programma Buitenhof. Daarbij kwam de zaak 'Deurne' ter sprake, over een juweliersvrouw die twee overvallers doodschoot. De klager meende dat de betrokken raadsheer, werkzaam binnen de strafkamer van de Hoge Raad, zich bij het ter sprake komen van deze zaak had dienen te onthouden van commentaar omdat de zaak wellicht nog voor de strafrechter zou komen en eveneens niet uitgesloten moest worden geacht dat de zaak uiteindelijk ter beoordeling aan de strafkamer van de Hoge Raad zou worden voorgelegd. Bij deze klacht is de in de klachtenregeling beschreven procedure gevolgd. De betrokken raadsheer is in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze op de klacht te geven. De president heeft daarna de klacht ongegrond verklaard. Naar zijn oordeel had de raadsheer zich op correcte wijze gedragen, aangezien zijn opmerkingen geen betrekking hadden op de inhoud van de zaak maar op het functioneren van in het bijzonder het openbaar ministerie op het punt van de communicatie en het omgaan met de media.

bijlagen

bijlagen

De bijlagen die eerder in het jaarverslag waren opgenomen vindt u op [de site van de Hoge Raad](#).

Dit zijn:

- De jaarcijfers
- Het financieel jaarverslag met accountantsverklaring
- De samenstelling van raad en parket per 31 december 2014

Colofon

Hoge Raad der Nederlanden
Kazernestraat 52
Postbus 20303, 2500 EH Den Haag
Telefoon 070-3611311
www.hogeraad.nl

Uitgave Hoge Raad der Nederlanden
Ontwerp en realisatie VormVijf, Den Haag

Eindredactie
drs. M. Beentjes

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

HR